

Gevaarlijke Geheimen

door
Dr. J. Roelink

GEVAARLIJKE GEHEIMEN

Tekeningen van Mies Bloch

GEVAARLIJKE GEHEIMEN

Een historisch verhaal, gegrond op
gebeurtenissen uit het jaar 1544

DOOR

Dr J. ROELINK

G. F. CALLENBACH N.V. - UITGEVER - NIJKERK

„Et comme il estoit desia au fond du fossé, l'un de ceux qui l'auvoient descendu se baissa sur la muraille, pour a demie voix prendre congé de lui. Mais comme il estoit ainsi appuyé, il y eut une pierre mal cimentee & esbranlee du cordage, laquelle en tombant rompit la cuisse de Brully, qui n'estoit encore desuelopé de la corde de sa descente . . .”
(Jean Crespin, Histoire des Martyrs)

dat is:

En toen hij al op de bodem van de gracht was, bukte één dergenen, die hem hadden neergelaten, zich over de muur, om zachtjes afscheid van hem te nemen. Maar toen hij zo voorover geleund stond, viel er een steen, die slecht vastgemetseld en door het touw aan het wankelen was gebracht en brak het dijbeen van Brully, die het touw, waaraan ze hem hadden laten zakken, nog niet had losgemaakt . . .
(uit Jean Crespin, Geschiedenis der Martelaren)

Hoofdstuk I

IN HET VERLATEN TUINHUIS

Na het verhaal, dat Rolant gedaan had, waren we allemaal wat verslagen; behalve de man, die het 't meeste aanging: onze prediker. Mijn bewondering voor hem steeg nog. Even rustig als altijd zat hij in onze kleine kring. Even rustig, maar ook even reisvaardig als altijd: z'n hoge ruitelaarzen met de rinkelende sporen aan, z'n reismantel losjes omgeslagen en de rijzweep in de hand. Net, alsof hij altijd op het punt van vertrek stond. Ach, eigenlijk was dat ook zo. Nergens was hij immers zijn leven zeker. Nergens ook had hij een thuis. Hij zwierf maar, van stad tot stad en van huis tot huis. Iedere nacht een ander bed — soms ook wel géén bed. Maar z'n werk ging door: prediken. Hier in een schuur, daar op een zolder, ginds weer in een woonkamer. Altijd een wacht bij de deur of een uitkijk bij het raam. Na z'n preek vertrok hij dan weer. Slechts een enkeling wist waarheen. Er was altijd wel een lid van onze geheime gemeente, die hem na zo'n preek een nacht herbergde. Hij zei nooit, waarheen hij ging en wij vroegen er nooit naar. In deze bange tijd, nu

de regering zo fel is op alles, wat naar ketterij zweemt, is het vaak beter niet te veel te weten. Als je gepakt wordt en de pijnbank z'n werk doet, kan je immers vaak niet zwijgen!

„Er is beslist geen kans om er doorheen te komen?” vroeg mijn vader na de korte stilte, die op Rolants verhaal gevolgd was.

Die vraag riep me weer tot de werkelijkheid terug.

„Beslist niet,” antwoordde Rolant met overtuiging. „En al zou maître Pierre de stad al kunnen uitkomen, dan bleef het nog gevaarlijk. Er wordt zonder onderbreking door ruiters in de omgeving van de stad patrouille gereden.”

„Dat is het ergste niet,” meende de prediker. „Buiten de stad ligt hier en daar wel een hoeve van één der onzen, waar ik me schuil zou kunnen houden en waar ik weer een paard zou vinden om mijn vervolgers te ontkomen. Maar die controle aan de stadspoort. . . .”

Ik hoorde mijn vader zuchten. 't Was ook erg. Eindelijk hadden we dan in Doornik in maître Pierre een prediker gevonden, die ons de waarheid uit Gods Woord zuiver kon brengen — of nu, na een paar maanden al, was er verraad in het spel. Zaterdag was 't Allerheiligen geweest en de Zondag daarna Allerzielen. Door die feestdagen waren velen der onzen in de gelegenheid geweest de preken te horen, die in Doornik die beide dagen gehouden waren in het grote pakhuis van één der onzen. 't Was erg vol geweest en we zagen die beide dagen heel wat gezichten, die we niet kenden. De volgende dag al was er een bekendmaking aangeslagen. Er moest dus een verrader tussen hebben gezeten. Wie de prediker aanbracht, stond er in de

bekendmaking, zou een beloning van twintig Carolus-guldens krijgen; wie hem huisvestte, was des doods schuldig. Ach, die twintig Carolus-guldens was het ergste niet: maître Pierre liet zich zo gemakkelijk niet aanbrengeu. Dat wist onze overheid blijkbaar zelf ook wel. Daarom eindigde die bekendmaking met iets veel erger: niemand zou de stad kunnen verlaten zonder van de stadsprovoost op het stadhuis het stadswapen in was te hebben ontvangen. Daar hadden we in het begin niet zoveel van begrepen. — „Het stadswapen in was?” had de brutale Rolant gezegd. „Nou, als 't erger niet is! Ik ga dan wel zo'n ding bij de provoost halen en dan krijgt maître Pierre het van me. Niemand van de stadswacht kent hem. We scheren voor alle zekerheid z'n baardje nog netjes af — en gewapend met dat stadszegel in was gaat hij de poort door, voorlopig naar veiliger streken.”

Ja-ja. Maar diezelfde Rolant had nu helemaal ontdaan zijn ervaringen van vandaag verteld. Hij was naar 't stadhuis gestapt en had de provoost om zo'n waszegel gevraagd. Waar of hij heen moest? En hoe lang? Hoe laat hij dacht te vertrekken? En wanneer hij dacht terug te komen? — Enfin, een eindeloze lijst van vragen. 't Was Rolant wel wat benauwd geworden. De provoost had een lange lijst geraadpleegd. En het eind van 't lied was geweest: volgende week maar 's terugkomen, dan zou de provoost zien wat hij doen kon. Rolant had wat gemopperd over vrije burgers, maar toen had de provoost dreigend gevraagd, of hij zo op z'n vrijheid gesteld was. Zo ja, dan moest hij maar gauw de aftocht blazen. Wat Rolant dan ook schielijk gedaan had. Maar hij was bij 't stadhuis

nieuwsgierig wat blijven rondhangen. Er waren trouwens meer nieuwsgierigen geweest. Na lang wachten hadden ze eindelijk iemand getroffen, die zo'n reisvergunning had gekregen. 't Was een koopman uit Augsburg, die triumpfentelijk z'n duim had opgehouden. Eerst hadden de nieuwsgierigen er weinig van begrepen, maar toen de man in z'n brabbeltaaltje 't verhaal gedaan had, was het hun duidelijk geworden: De provoost had wat lauwgemaakte zegelwas op 's mans linkerduim laten vloeien en er toen met een koperen stempel het stadswapen ingedrukt. Hij had enkele minuten moeten wachten, tot de was hard geworden was en mocht toen vertrekken. Rolant was hem gevolgd naar de stadspoort. Daar werden de poortwachters gecontroleerd door twee leden van het stadsbestuur. Weer had de koopman allerlei vragen moeten beantwoorden, vervolgens werd het waszegel op z'n duim door twee mannen nauwkeurig bekeken en toen mocht hij er door. — Tja, nu zou misschien één der onzen kunnen proberen zo'n zegel aan het stadhuis te halen, maar dat zou immers nooit ongeschonden op de duim van maître Pierre kunnen worden overgebracht? En intussen — dat wisten we allemaal — werd de hele stad doorzocht, huis na huis. Er waren vandaag, zei men, al meer dan twintig mensen voor de provoost geleid, omdat men in hen de gezochte prediker zag. „De stad verlaten kan ik niet,” zei maître Pierre eindelijk met een kleine glimlach, „en er in blijven evenmin. Wel — er moet iets gebeuren. Wat zegt ons denkend brein ervan?”

Hij wendde zich tot mijn vader.

„De geschiedenis van Saulus in Damascus behoef ik u, als

prediker, niet in herinnering te brengen," zei mijn vader, eveneens glimlachend.

„Dat zou een mogelijkheid zijn," zei maître Pierre verrast.

„Ziet ge wel, ons denkend brein zijt gij!"

Er lag bewondering en liefde in de blik, die hij op mijn vader richtte.

„Ja, maar, wij kennen de Bijbel niet zo goed als gij," mopperde Myoche. „Wat bedoelt ge met die geschiedenis van Saulus in Damascus?"

„Toen de Joden Saulus zochten te doden, bewaakten ze de poorten van Damascus dag en nacht, opdat hij niet zou ontsnappen. Maar de vervolgte gemeente van Damascus liet hem 's nachts in een mand van de stadsmuur zakken."

„En hij ontkwam?"

„Hij ontkwam en vluchtte naar Jeruzalem. Nadien predikte hij het Woord Gods in vele steden der wereld, tot in Rome toe."

„We moesten daar meer van horen," vond Myoche.

„Nu niet," zei de prediker glimlachend. „Ge weet toch, dat het prediken mij verboden is?"

We moesten lachen om zijn brave gezicht. Alleen m'n vader lachte niet.

„De anderen moeten maar oordelen, of mijn plan uitvoerbaar is."

Hij zuchtte zacht.

Arme vader. Z'n blindheid weegt hem in deze bange tijd van vervolging dubbel zwaar.

Maître Pierre had z'n zucht gehoord en begrepen. Weer rustte zijn blik vol liefde op hem.

„Vertel ons iets meer van uw Damascus-plan,” zei hij vriendelijk.

Vader hief bedachtzaam het hoofd.

„De avond zal donker en koud zijn. De wacht zal liever bij het vuur zitten dan lang op de wallen te lopen. 't Is pas nieuwe maan geweest, dus 't zal heel donker blijven. Te tien ure wordt de wacht afgelost. De nieuwe wacht zal dan wel fluks de ronde doen, om zo gauw mogelijk bij 't vuur te kunnen kruipen. Om half elf zullen ze wel weer in het wachthuis zitten. Kans op controle door één der burgemeesters zo laat, in deze kou, is er weinig. Kiezen we de

Kortrijkse kant voor de ontvluchting, dan hebben we het voordeel, dat de stadsmuur — naar ik me van vroeger herinner — daar niet erg hoog is. Ook is de stadsgracht daar, meen ik, dikwijls geheel droog. We zouden dan aan de Kortrijkse kant van de stad de plaats moeten opzoeken, die ongeveer in het midden tussen de beide poorten ligt. Mocht er iets gebeuren, mocht de wacht erg ijverig zijn, dan duurt het toch nog lang, eer ze op dat punt zijn aangekomen. Bovendien zou in de nabijheid van elk der poorten één der onzen heimelijk kunnen postvatten om de wacht wat in het vizier te houden. Met een mand, groot genoeg voor onze prediker, kunnen we op de stadsmuur niet gaan sjouwen. Maar ik stel me voor dat drie of vier man hem aan een flink touw, onder de armen gebonden, wel kunnen laten zakken. Eenmaal buiten de muur zal het donker hem wel beschermen tegen ruiterspatrouilles, zo die zo laat nog mochten rijden. Mij dunkt, er is een redelijke kans.”

„Een mooie manier, waarop de gemeente van Doornik z'n prediker uitgeleide doet. Aan een touw!” zei maître Pierre meesmuilend.

„Toch een knap plan,” zei Rolant bewonderend. „Wel terecht noemt maître Pierre u ons denkend brein, seigneur Cardon. We moesten het maar wagen.”

„Er zijn geen andere kansen.”

„Wanneer?”

— De bijzonderheden van het plan werden zorgvuldig bekeken. Ik luisterde en zweeg. Vader wil niet, dat ik me in het gesprek der mannen meng. Hij heeft m'n ogen nodig, pleegt hij in zijn sombere buien te zeggen, niet m'n

mond. Omdat ik hem altijd moet halen en brengen, naar iedere verboden preek, naar iedere geheime samenkomst, weet ik veel meer dan enige jongen van mijn leeftijd in Doornik. Ik weet ook, dat we op de rand van een vulkaan leven. Soms, 's nachts in bed, kan 't angstzweet me uitbreken. Vader, die nooit zal kunnen vluchten. Die zeer voorzichtig is, maar die geen preek of samenkomst overslaat. Die veel te veel weet. Die in alle verboden plannen betrokken is. Ons denkend brein. Ja, maar als er één der onzen gevat wordt en die gaat praten. . . . Ik heb er met maître Pierre over gesproken, toen ik hem de vorige maand weg moest brengen naar een hoeve van één der onzen, die hij niet kende. Hij heeft heel ernstig gekeken toen ik over mijn angst voor vaders veiligheid sprak. Hij heeft 't gevaar niet verkleind. Hij heeft eenvoudig gezegd: „We moesten er mee ophouden, je vader en jij en ik. We spelen met ons leven en met dat van anderen. Net als Stefanus met z'n leven speelde, en Paulus, en Petrus en Huss en Luther en Calvijn.” — Ik kende al die namen niet, maar ik wilde niet dom schijnen en daarom knikte ik alleen maar. — „Wil je er mee ophouden?” vroeg hij toen. — Ik wist het niet en haalde m'n schouders op. — „Luister,” zei hij. „Toen ik zo oud was als jij nu bent, leidde ik een heerlijk rustig leven, in het klooster van Metz. Ik kende geen zorgen; m'n eten stond op tijd klaar en m'n bed was altijd gespreid. De onrust in m'n leven kwam, toen in ons klooster heimelijk de boeken van Luther gelezen en besproken werden. Die onrust heeft me niet meer losgelaten. Ik moest weg uit het veilige klooster. Ik had geen eten meer en geen werk. Ik was alleen nog maar een weggelopen monnik. Ik

wist niet, wat m'n toekomst was. Eén ding wist ik: God leidt me. De waarheid is op mars — en ik moest mee. Die waarheid was toen nog erg duister voor me. Tot ik in Straatsburg opgenomen werd in het huis van Johannes Calvijn, die daar toen de Franse gemeente leidde. Van hem heb ik begrepen, wat er in onze tijd geschiedt: Gods Woord moet weer gehoord worden. We kunnen er onze oren voor sluiten. Dan houden we misschien wel een rustig en veilig leven. Maar als we dat Woord van God opheffen als een banier breken alle krachten van de hel tegen ons los." — „Maar daar kunnen we toch niet tegen op!” kon ik niet nalaten te zeggen. — „Nee, daar kunnen we niet tegen op. We zullen vallen. Maar andere handen zullen het vaandel grijpen en verder dragen. Wij kunnen t'er dood gebracht worden — maar 't Woord van God zal z'n loop vervolgen. Weet je, Calvijn pleegt voor zijn brieven een veelzeggend zegel te gebruiken: een uitgestrekte rechterhand, die een hart ophoudt. Hij bedoelt daarmee te zeggen: Dit wil ik U bieden, Here, m'n hart, m'n hele bestaan. God vraagt niet maar een willekeurig deel van ons leven, maar het hart, het middelpunt, alles. . . . De bijbel spreekt immers ook altijd van ons hart? God belooft geen rustig bestaan. Misschien gaat je vader in de gevangenis of op de brandstapel ten onder. Misschien ik ook. Wie zal 't zeggen? Als God het wil, gebeurt dat. Dat klinkt hard, nietwaar? Maar het licht van Gods Woord zal niet gedoofd worden. Als wij vallen, zullen anderen het verder dragen. Misschien jij ook. . . .”

— Ik heb veel over die woorden gedacht. Ik heb ook ge-

beden. Ik zou zo graag net zo willen zijn als maître Pierre. Maar ik ben vaak zo bang. Je hebt toch maar één leven. . . . Ik zal vast nooit zo moedig kunnen zijn. Als ik aan een brandstapel denk — ik heb er op de Grote Markt één keer één gezien — is het net, of er van binnen iets in me leegbloedt. . . .

— Ik schrok uit m'n gedachten op, toen ze allemaal opstonden. Maître Pierre schudde m'n vader ernstig de hand. Dan gleed m'n vaders hand tastend omhoog, rustte op de kruin van de jonge prediker.

„De Here zegene en behoede u. De Here doe Zijn aanschijn over u lichten en geve u vrede.”

Heel, heel stil was 't toen even.

„Ik dank u, seigneur Cardon,” zei maître Pierre zacht.

Dan legde hij z'n hand op mijn schouder.

„Misschien zie ik je spoedig weer, m'n jonge vriend. Misschien ook niet. Waak over je vader. Waak en bid. A Dieu.”

Myoche blies de kaarsen uit. Heel donker was het toen. Dan opende hij zacht de deur.

„Allez, Nero!” fluisterde hij. „Zoek!”

Als een donkere schim verdween de grote hond in het avondduister. Wij wachtten roerloos. Na enige minuten had hij z'n rondgang gedaan en we hoorden zijn zacht-snuivende ademhaling.

„Veilig,” fluisterde Myoche. „Rolant, jij eerst.”

Rolant glipte weg in het donker.

Na enkele minuten fluisterde Myoche: „Jouw beurt, Jacques.”

Jacques des Tombes gleed als een schim weg.

Ik vatte vaders hand. Wij waren meestal nummer drie.

„Jehan,” fluisterde Myoche.

„Klaar,” antwoordde ik even zacht.

„Allons!”

De koude, donkere avond nam vader en mij op.

Hoofdstuk II

BIJ DE STADSMUUR

Toen ik vader thuis gebracht had, beving me een grote onrust: Zou 't goed gaan, daar op de stadsmuur?

Vader, die zo'n onrustige stemming als het ware schijnt aan te voelen, vroeg me tenslotte, wat er aan scheelde.

„Ik zou zo graag weten, of alles goed gaat,” antwoordde ik.

„Ik ook,” zei hij.

Moeder zuchtte.

„Zou ik gaan kijken?” waagde ik te vragen.

Moeder keek gespannen naar vader. Ik wist, dat ze 't verschrikkelijk vond, als ik zou gaan. Maar ik wist ook, dat ze zo zielsveel van vader houdt, dat ze altijd onrust moedig verduurt, als 't hem rust geeft.

Vader wendde het hoofd naar haar.

„Wat dunkt moeder?”

„Zonder lantaarn mag niemand buiten. Met een lantaarn bestaat er kans, dat alles verraden wordt.”

Vader en ik glimlachten gelijk. Alsof we ons, sinds maître Pierre in Doornik werkte, daar ooit iets van aangetrokken hadden!

„Als ik m'n ogen nog had,” zei vader peinzend, „was ik nu bij de broeders op de stadsmuur.”

Dat was beslissend voor moeder.

„Maak je klaar, Jehan,” zei ze tegen me. „Maar denk er om, elke minuut dat je draalt, zitten wij hier in angst.”

Ik greep m'n duffel en m'n bonnet.

„Heb je je degen?” vroeg vader.

„Ja vader. Ik zal me moeten reppen, want mogelijk moet ik omlopen om de stadswacht uit de weg te blijven.”

Buiten was 't aarde-donker. Ik vermeed zoveel mogelijk het schijnsel der lantaarns, die hier en daar uit de huizen hingen. Er viel een fijne sneeuw en het was grimmig koud.

't Was zaak, ze daar op de stadsmuur niet aan het schrikken te maken, bedacht ik. En zo geruisloos mogelijk vervolgde ik mijn weg. Ik kwam niemand tegen. Door een enkel luik zag ik nog licht schijnen, maar de meeste huizen waren al donker.

Bij de stadsmuur gekomen sloop ik op m'n tenen er langs, telkens stilstaande om te luisteren. 't Was stil, overal. Geruisloos daalde de sneeuw, nu in steeds dikker vlokken.

Zouden ze al weg zijn? Of nog komen moeten? Naderde ik de Kortrijkse poort niet te dicht? Zou ik niet langs de muur terugkeren in de richting, waaruit ik gekomen was? Ik schrok, toen ik vlak boven me een zacht gefluister hoorde.

Waren ze dat? Of?

Ik drukte me tegen de stadsmuur, hield de adem in.

Ze waren het!

Zoals ik besloten had, fluisterde ik eerst heel zacht, dan

steeds iets harder, met korte tussenpozen: „Myoche. — Myoche. — Myoche.”

Ik had Myoche gekozen, omdat dit een bijnaam was, die alleen ingewijden kenden. Echte namen te noemen kon gevaarlijk zijn.

„Myoche. — Myoche.”

't Bleef stil.

„Myoche. Myoche, ik ben het, Jehan.”

Er verschoof zacht raspend een voet. Maar niemand gaf een teken van herkenning.

„Myoche,” waagde ik bijna radeloos door die nare stilte, „Myoche, ik wil Saulus groeten, vóór hij Damascus verlaat.”

Boven hoorde ik een onderdrukt gegriinnik.

Maar een boze stem — 't was die van de driftige Rolant, hoorde ik — fluisterde: „Ben jij nou niet wijs, kwâjongen!”

Kwâjongen, dat was tegen mij. En ik ben al zestien geweest en ik heb 't postuur van een man! Ik ben een half hoofd groter dan Rolant!

„Vader stuurt me,” probeerde ik waardig te fluisteren.

Dat bleek een machtspreuk voor de driftige Rolant te zijn.

„Kom dan maar als de wind. Een pas of tien naar rechts vind je een paar steunpunten in de muur, waar je omhoog kunt komen. Maar — tot iedere prijs: voorzichtig.”

Ik vond de weg naar boven zonder veel moeite. Door een droge gracht is de stadsmuur hier aan de buitenkant veel hoger dan aan de binnenzijde. Ik ging, om niet op te vallen, evenals de drie mannen plat op m'n buik liggen.

„Waar is maître Pierre?” vroeg ik fluisterend.

„Net neergelaten, veilig,” antwoordde Myoche. „Hij zit nog net, als hij is neergekomen. Kijk, daar. Alles ging goed. Slechts zijn nu door z'n lichaamsgewicht de knopen in het touw wat strak getrokken, zodat hij ze met z'n koude vingers moeilijk kan loskrijgen.”

Ik trachtte iets aan de voet van de muur te ontwaren. Meer dan een donkere vlek in het nog dunne sneeuwkleed zag ik niet. En toch waren m'n ogen al heel wat aan de duisternis gewend.

„Ge deedt uw werk wel goed,” klonk de fluisterstem van maître Pierre wat spottend. „Ik kan twee knopen niet ontwarren.”

„In het ergste geval,” fluisterde Myoche terug, „laat ik het touw los en vlucht ge met het touw om uw middel gewonden. Doen?”

„Niet nodig. M'n mes is er al bijna door.”

Even later hoorden we: „Haal maar op.”

Myoche trok het touw omhoog en stond op. Ik volgde z'n voorbeeld, boog me dan zo ver ik in het donker durfde over de muur.

„Maître Pierre,” fluisterde ik, „vader laat u groeten.”

„Wie is daar?” zei hij gedempt terug.

„Ik — Jehan.”

Ik boog mij nog iets verder naar voren. Dan trok ik geschrokken m'n voet terug: ik voelde, hoe een steenklomp aan de buitenrand van de muur, blijkbaar slecht gemetseld, zacht verschoof onder de druk van mijn lichaamsgewicht. Zo zou ik vallen. . . .

Juist was die gedachte door m'n hoofd geschoten, of er klonk een kreet. Dan een doffe val.

„Wat is dat?” vroegen Myoche, Rolant en Jacques tegelijk.

„Er viel een steen, geloof ik,” fluisterde ik ontdaan.

Maar 't was veel erger. Beneden ons klonk een nauwelijks

onderdrukt steunen.

„Maître Pierre! Maître Pierre!” kreet Rolant.

„St! St!” fluisterde iemand anders geschrokken.

„Liggen,” beval Myoche kort. Dan fluisterde hij: „Maître Pierre, zijt ge gekwetst?”

Weer dat akelige steunen.

Ik beefde over al m'n leden. Wat moest er gebeuren, als het werkelijk zo was?

„Maître Pierre,” fluisterde Myoche dringend. „Maître Pierre, hoort ge me?”

Maar er kwam geen antwoord. Akelig klonk het steunen in de nachtelijke stilte. Klont het niet steeds luider, of verbeeldde ik me dat?

„Ik ga omlaag,” zei Rolant gejaagd. „Waar is het touw?” Hij stond op.

„Wat wil je doen?” vroeg Myoche weifelend.

„Ik moet 't weten,” zei Rolant kortaf.

„Maar we krijgen je misschien niet meer omhoog,” wierp Jacques tegen. „En wat kan je alleen doen, daar beneden?”

„We kunnen hem daar toch zo niet laten liggen,” ontweek Rolant de vraag.

„Laat mij gaan,” fluisterde ik.

„Jij?”

't Klont wat verachtelijk. Ik voelde me boos worden op Rolant, die soms zo onbillijk kan zijn.

„Ik ben de lichtste van ons. En de lenigste. Toe —” Ik legde mijn hand op Myoche's mouw. „Laat me gaan. Vlug, eer het te laat is.”

Het kreunen beneden hield op, maar op ons roepen kwam geen antwoord.

Myoche maakte het touw onder mijn oksels vast.

„Houd 't om, hoor, als je beneden bent. En toef niet te lang.”

Ze lieten me zakken. Door de haast schramde ik me lelijk aan de brokkelige muur.

Maitre Pierre scheen het bewustzijn verloren te hebben. Er kwam geen enkel antwoord op m'n dringend gefluisterde vragen.

„Strijk voorzichtig over zijn lichaam,” gebood Jacques van de muur.

M'n hand gleed over het hoofd van de prediker. Hoe akelig koud was hij! Dan over z'n borst, over z'n armen. Toen m'n hand aarzelend over z'n dijbeen gleed, klonk een felle kreet van pijn. Ik trok geschrokken m'n hand terug. „Z'n rechter dijbeen,” fluisterde ik ontdaan naar boven. „Ik kwam er bijna niet aan. . . .”

„Is 't gebroken?” vroeg Myoche.

Ja, hoe zou ik dat weten? Mogelijk was het wel. Had hij, opstaande van de grond, misschien juist op één been geleund en toen de steen op z'n horizontaal gestrekte dij gekregen?

M'n hand tastte voorzichtig weer naar het been. Weer dat akelige kreunen.

„Maitre Pierre, kunt ge niet opstaan? We zullen u helpen. Laten we het proberen.”

Ik greep hem van achteren onder de oksels, maar hij gaf in het geheel niet mee. M'n pogen had geen ander resultaat dan een felle kreet van pijn, die door de donkere nacht scheurde.

Ik voelde een ruk aan het touw om m'n middel.

„Boven komen,” gebood Myoche kort. „Terstond!”

't Was maar net op tijd. Terwijl ze me omhoog trokken, klonk paardengetrappel en ik was nog maar even op de muur, of er lichtte een flambouw in het donker op.

We lagen met z'n vieren weer plat op de muur.

Ach, de patrouille had 't niet moeilijk: het kreunen van maître Pierre wees hun de weg. De ruiter met de fakkel was nu zo dichtbij, dat wij elkander op de stadsmuur konden zien. Angstig staarde ik naar de ruiter, die afgestegen was en zich over maître Pierre heenboog.

Dan klonk plotseling een plof. Rolant was in z'n angst van de stadsmuur afgesprongen. Ik zag één der ruiters de lont naar 't geweer brengen.

„Vlug!” gebod Myoche.

Dan sprongen wij ook, alle drie.

Buiten de muur klonk een schot. Snelle voetstappen verwijderden zich in de verte.

Ik stond alleen, in de donkere stad.

Hoofdstuk III

NACHTELIJKE BERAADSLAGING

Die akelige thuiskomst zal ik nooit vergeten. Ik was zó ontgaan, dat ik alle voorzichtigheid uit het oog verloor en veel te luid sprak, zodat vader me tweemaal moest waarschuwen.

Toen m'n verhaal gedaan was, zaten we verslagen bijeen. Hoe langer ik dacht, hoe zwarter de toekomst werd. Eerst had ik alleen beseft, dat de prediker gewond en gevangen was, in zeker opzicht door mijn schuld. Dat gaf van binnen een naar gevoel. Maar nu drong tot me door, dat dit nog maar het begin van de ellende was. Op prediken van de nieuwe leer stond de doodstraf. Met de gruwelijke pijnbank bracht men zo'n slachtoffer eerst wel aan het spreken. Hij moest medeplichtigen noemen. Die werden dan gepakt en noemden weer anderen. Ach, hoe vaak had vader me dat niet uitgelegd. Zo ging dat altijd. Sterke mannen, gek van pijn, noemden namen en adressen, huilend als kinderen. En zou maître Pierre, die nu al murw van pijn en angst was, kunnen zwijgen? Een beangstigende vraag. . . .

Vader zat met de hand onder het hoofd. Moeder en ik

begrepen, dat we niet spreken moesten. We wisten, dat hij met al z'n aandacht nu een uitweg zocht.

De kaarsen brandden al laag, toen hij met een zucht het hoofd ophief.

„Luister,” zei hij. „We behoeven ons niet diets te maken, dat dit ongeluk ons voorbijgaat. Blijkbaar heeft God het zo gewild. Straks, als we slapen gaan, zullen we bidden voor maître Pierre. Bij God is niets onmogelijk. Maar daarnaast zullen we moeten handelen. En snel. Ieder uitstel kan slachtoffers kosten. Morgen, bij het openen van de poorten, reis ik af. Ik reken er tenminste op, dat de controle bij de poorten, nu men de gezochte prediker gevonden heeft, morgen niet meer uitgeoefend zal worden. Die vergissing moet ik benutten, want Brussel zal later ongetwijfeld bevel geven, de controle weer te houden. Dan moet ik al weg zijn. De broeders in de andere gemeenten, die maître Pierre geherbergd hebben, moeten vluchten. Jij, Jehan, moet me naar Rijsel brengen. Daar zullen de broeders dan wel voor verder geleide voor mij zorgen. Jij keert dan snel naar hier terug. Niet voor lang echter. Wij zullen deze streken misschien vaarwel moeten zeggen. Dat hangt af van het verloop van het proces van maître Pierre. Als het nodig is, wijken we naar Engeland uit, zoals reeds zovelen vóór ons gedaan hebben. Maar daarvoor is geld nodig. Ik heb, moeilijkheden in deze troebele tijden wel voorziende, m'n geld buiten Doornik gebracht. Moeder weet dat wel. 't Berust bij het bankiershuis Affaytatus in Antwerpen. Daar zal het gehaald moeten worden, als we dit land verlaten. Dat moet zo vlug mogelijk gebeuren en het zal jouw werk zijn, Jehan, zodra je mij naar Rijsel hebt ge-

bracht. Misschien is al die moeite overbodig. Misschien blijven we ongemoeid. Maar we moeten klaar zijn voor de vlucht, zolang we dat niet zeker weten. Ik moet in ieder geval Doornik verlaten. Moeder en jij lopen weinig gevaar."

„Laat ons meegaan,” stelde moeder voor. „Laten we tenminste bij elkaar blijven.”

Maar vader schudde het hoofd.

„Dat kan in ieder geval niet. De andere kruisgemeenten moeten zo snel mogelijk gewaarschuwd worden. Maar ons geld moet ook zo vlug mogelijk worden veilig gesteld, éér de overheid er de hand op legt. Je weet het: geld en

goed van ketters neemt de regering in beslag. Dat geld moet Jehan daarom zo spoedig mogelijk halen. Maar als jij nu ook gelijk verdwijnt, Barbara, dan vestigen we de aandacht op ons. Dan staat ons huis verlaten en dan wijzen we ons zelf als het ware aan als schuldigen. En stel je voor — het kan toch — dat alles goed zou aflopen. Dan kunnen we in Doornik blijven, wat ik zo graag zou willen.” Ik voelde een diep medelijden met vader. Ik weet, hoe hij aan zijn stad gehecht is. Hoe trots hij ook op zijn stad is, waar z'n voorgeslacht altijd tot de aanzienlijkste families heeft behoord. Waar z'n vader, z'n grootvader en z'n overgrootvader burgemeester zijn geweest. Hij zelf trouwens ook, eer hij blind werd. — Maar z'n hoop leek me zo ijdel. Hoe fel is keizer Karel op al, wat ketters is. Hoe meedogenloos werken z'n rechters en inquisiteurs. Hoe velen zijn er al niet terechtgesteld en hoeveel duizenden zijn er al niet gevlucht! Moeten wij ook zulke verjaagden worden? Wat een geluk, dat vader rijk is. Hoe zou het anders moeten? Van vader op zoon zijn de Cardons beroemde en welgestelde goudsmiden in Doornik geweest. Al meer dan honderd jaar worden in onze werkplaats de prachtige gouden gevesten gemaakt voor de degenen van rijke edellieden in vele landen van Europa. De producten uit onze werkplaats gaan in hoofdzaak naar Antwerpen, naar het handelshuis van Affaytatus, dat alleen het allerbeste en het allermooiste koopt. Van daar uit vinden ze hun weg naar de adel van vele landen van Europa. Ik vroeg me af, of ik daarmee ooit zaken zou doen, als ik eenmaal volwassen zou zijn. Vader denkt, dat ik niet van het vak houd. Zelf weet ik dat

eigenlijk niet. Als ik uren lang in de werkplaats heb zitten polijsten aan zo'n prachtig bewerkt gouden gevest, overvalt me soms de vraag, wat voor zin dat heeft in deze onrustige tijd. Al die pronk en praal. Duizenden lijden in deze tijd van duurte grote armoede. Honderden zuchten in de gevangenissen. Moet ik dan m'n leven lang maar gebogen zitten over goudsmeedwerk voor wie weet wat voor dwaze pronker? Sinds maître Pierre me verteld heeft, dat zijn leermeester Calvijn van plan is een school te stichten om predikers op te leiden, trekt m'n hart vaak daarheen. Zou dat niet veel mooier werk zijn? Nu zijn het nog in hoofdzaak gewezen monniken en priesters, die het Evangelie prediken; soms ook eenvoudige ambachtslui. Maar er moeten er meer komen, steeds meer. Want de ouderen vallen of raken gevangen. Misschien — als ik wat ouder ben Het bedrijf kan wel buiten mij. Vader heeft, toen hij blind werd, de leiding overgedragen aan Pietro. Pietro heeft het vak in z'n geboorteland, in Italië, geleerd. Vader zegt, dat ze in dat kunstlievende land veel verder zijn dan wij, hier in het Noorden. 't Zal wel zo zijn. Wat Pietro kan, is eenvoudig fantastisch. Hij trekt als het ware spelenderwijze de sierlijkste krullen in het goud. Hij graveert zo kunstig, dat men er de adem bij inhoudt. Maar diep in m'n hart vind ik hem een nare vent. Misschien ben ik daarom zo ongaarne in de werkplaats, waar hij de scepter zwaait. Ze hebben in de werkplaats trouwens allemaal een hekel aan hem. Vader is boos, als ik iets ten nadele van Pietro zeg. Als ik hem niet had, zegt hij dan, kon ik de werkplaats wel sluiten. Dat is ook zo. Pietro's strenge ogen houden de knechts aan het werk. Nooit ontbreekt er

ook maar een half greintje goud. Hij regelt de inkoop en de verkoop, verzorgt al het schrijfwerk, in overleg met vader.

— Moeder zuchtte.

„Moet hij dan uit Antwerpen met al dat geld op zak naar hier terugreizen?” vroeg ze misprijzend. „Hij is pas zestien jaar, vergeet je dat niet? En je weet, hoe onveilig de wegen vaak zijn. Hoe licht wordt hij beroofd, nu er zoveel onguur volk langs de wegen dwaalt. Ze hebben geen werk en lijden honger. Foei, ik moet er niet aan denken!”

„Ik ben bijna zeventien,” haastte ik me te zeggen. „En ik ben niet bang. Ik zal wel goed uitkijken.”

Maar vader schudde het hoofd.

„Moeder heeft gelijk. Dat zou niet verantwoord zijn. Het was ook niet mijn plan, Barbara, hem alleen te laten gaan. En hij moet ook niet met zoveel gemunt geld reizen. Dat zou trouwens een hele vracht zijn ook. Neen, ik heb het me zó voorgesteld: het bankiershuis moet hem voor ons kapitaal geen geld, maar een wisselbrief geven op de bank te Londen. Met zo'n wisselbrief zou een rover weinig beginnen. En omdat we voor de reis ook wat contant geld nodig zullen hebben, zal ik de bank in Antwerpen vragen de rente op ons kapitaal in goudgeld uit te betalen. We zetten dan niet alles op één kaart. Bovendien, Pietro gaat met hem mee. Die is daar bekend en ook is het reizen met z'n tweeën veiliger dan alleen.”

Moeder haalde verlicht adem, maar ik was verre van verheugd. Een lange reis in gezelschap van de norse knecht, die zich graag als mijn meester gedroeg, lokte me niet aan. Maar ik begreep wel, dat er niet anders op zat.

„Dan moet ik nog iets heel belangrijks met jullie bespreken,” vervolgde vader. „Wat ik nu ga zeggen, Jehan, moet een diep geheim blijven. 't Kan mensenlevens kosten, als het uitlekt. Ik weet, dat ik op je rekenen kan. Welnu, luister. Omdat in deze roerige tijden een prediker nooit op één plaats kan blijven en zijn opvolger weer van voren aan zou moeten beginnen, niet weet, wie hij vertrouwen kan en wie niet — heeft maître Pierre in een boek opgeschreven, wie tot onze gemeente behoren.”

„Maar als dat boek nu eens in verkeerde handen zou vallen?” kon ik niet nalaten snel te zeggen.

Vader glimlachte.

„Juist. Dat zou natuurlijk veel te gevaarlijk zijn. Daarom is dat boek in cijferschrift geschreven. Begrijp je dat?”

„Nee vader,” antwoordde ik.

„Wel, in het kort komt dat hier op neer: elke letter geven we aan met een bepaald getal. Stel bijvoorbeeld, dat jouw naam er in staat: Jehan. Dan schrijven we voor de letter J het cijfer 6, voor de e een 3, voor de h het getal 35, voor de a het getal 60 en voor de n een 13. Dan staat er in plaats van J-e-h-a-n dus 6-3-35-60-13. — In werkelijkheid is het wel wat ingewikkelder, maar dat doet nu niet ter zake. Niemand kan dus dat boek lezen, als hij niet weet welke letter bij een bepaald getal past. Dat noemen we de sleutel. Er zijn maar twee mensen, die deze sleutel kennen: maître Pierre en ik. Ik heb die bedacht en uit het hoofd geleerd. Maître Pierre schreef de sleutel op en hield het boek bij.”

„O, dus,” meende ik te begrijpen, „als ze nu die cijfersleutel op maître Pierre vinden, is alles verloren?”

„Nee-nee,” zei vader geruststellend. „Wie alleen de sleutel heeft, kan niets beginnen. Wie alleen het boek heeft, evenmin. 't Wordt pas gevaarlijk, als sleutel en boek in één hand zijn. Maar dat is practisch uitgesloten. Maître Pierre zal weinig moeite hebben die sleutel te verbergen of te vernietigen. Bovendien, men kan met die sleutel alleen toch niets beginnen.”

„En waar is het boek?”

„Ja, dat moet nu juist geheim blijven. Maar als ik weg ben, moet toch iemand het weten, het gebruiken, als het nodig is. Er kan een nieuwe prediker komen. Kent hij onze mensen niet, dan zou hij zich tot de verkeerde kunnen wenden, met alle gevaren daaraan verbonden. Hij moet daarom de beschikking hebben over de lijst van de leden van onze kerk. Maar ik kan geen der broeders inlichten. Ze zullen moeten vluchten, net als ik. Myoche, Rolant, Jacques en alle anderen, door hen gewaarschuwd, zullen zich voorlopig uit de voeten moeten maken. Maar jou zullen ze ongemoeid laten. Je bent te jong. Daarom moet jij voorlopig daarvoor zorgen. — Wel, het boek bevindt zich in het tuinhuis, waar maître Pierre alles bewaarde. Het is een lang, smal boek, in perkament gebonden. Onder een losse plank van de zoldering, vlak onder het dak, boven het raam, zul je het zonder moeite vinden. Laat 't daar rustig liggen. Je weet in ieder geval, waar het is. Maar het boek zonder sleutel is niets waard. Daarom zal ik je nu die sleutel ook zeggen. Je moet die nu dadelijk opschrijven.”

Ik haalde de tinnen inktkoker uit de kast, zocht een schrijfveer en papier.

Vader sprak intussen verder: „Laat moeder vanavond nog

die strook in de zoom van je wambuis naaien. Want die sleutel mag niet wegraken. Zodra ik een adres weet, zal ik wel zorgen, dat je bericht krijgt waarheen je die sleutel brengen moet. Maar tot zolang moet jij er voor zorgen. — Hoe is het, ben je gereed?"

Ik trok de kaars wat dichterbij, doopte dan m'n veer in de inkt.

„Klaar, vader."

Even hief hij het hoofd, luisterde scherp.

„Hoorde ik daar iets?"

Moeder en ik hadden niets gehoord. Maar vaders gehoor is veel scherper dan het onze. Ik greep één der kandelaars en ging zacht naar de deur.

De gang lag donker en verlaten.

„Niets, vader," zei ik geruststellend. „De wind zeker of een luik, dat rammelde."

Nog even luisterde vader. Dan zei hij: „Schrijf dan maar."

En langzaam begon hij te dicteren: „A is 60. B is 19 . . ."

Toen hij halverwegen was gekomen, luisterde hij weer scherp. Hij sprak door, maar beduidde me intussen met gebaren, dat ik naar de deur moest gaan.

Blijkbaar hadden de spanningen van deze avond hem schrikachtig gemaakt, want weer vond ik niets verdachts.

„En toch is het net," hield vader vol, „of ik iets hoorde schuifelen."

„Ik zal eens buiten gaan kijken," zei ik, om hem gerust te stellen. Ik greep de hoornen lantaarn, sloeg vuur en ontgrendelde de buitendeur. Ik liep om het huis en de werkplaats heen. Maar er stond geen voetstap in de sneeuw en ik hoorde of zag niets verdachts. Alleen hoorde ik boven

de werkplaats een luik open gaan en de boze stem van Pietro, die boven de werkplaats slaapt, vroeg knorrig, wie daar was. Toen ik hem, wat verlegen zo betrappt te zijn, zei, dat ik onraad had menen te bespeuren, hoorde ik hem boos het luik weer dicht trekken.

„Niets, vader,” zei ik, weer binnen gekomen. „Er ligt sneeuw, maar er is geen voetstap in te zien.”

„Ik dacht, dat ik je hoorde praten?”

„Ja — Pietro, boos natuurlijk, dat z'n slaap gestoord werd.”

„Zo waakzaam die altijd is,” zei vader dankbaar. „Je bent toch wel vriendelijk tegen hem geweest? Wie kan ik de zorg voor de werkplaats overdag en 's nachts beter overlaten dan hem? Houd hem in waarde, m'n jongen. Ik vind het een rustgevende gedachte, dat hij met je mee zal reizen om het geld te halen.”

„Ik ook,” voegde moeder er aan toe.

— Ja, dacht ik, veilig is het misschien wel. Maar prettig niet. Maar ik wachtte me wel dat te zeggen.

Ik maakte het schrijfwerk voor vader af. Ook de brief aan het bankiershuis Affaytatus, waarin vader toestemming gaf zijn kapitaal in Londen te doen uitbetalen en de rente aan mij, als zijn gemachtigde, mee te geven. Dan gaf ik hem de schrijfveer in de hand, stuurde die boven het blad, waarop hij in den blinde zijn naam schreef. Ik maakte wat was vloeibaar en drukte daarin zijn zegel.

Het middernachtelijk uur was al lang verstreken en de nieuwe kaarsen waren al weer bijna half opgebrand, toen we ons bed opzochten. Voor lang zou het niet zijn. We moesten de stad zo snel mogelijk verlaten. Morgen zou maître Pierre wel verhoord worden. Eer hij namen kon noemen, moest vader in veiligheid zijn.

De inspanning en de vermoeyenis van de avond deden me vlug inslapen. Maar ik droomde angstig en werd een paar maal zwetend wakker, luisterend of ik dat akelige kreunen van maître Pierre nu werkelijk hoorde. . . .

Hoofdstuk IV

DREIGING

Nu is toch gebeurd, wat ik tot iedere prijs had willen voorkomen: Pietro is boos op mij. Op de heenreis naar Antwerpen is alles boven verwachting goed gegaan. Pietro was, voor zijn doen, goed gehumeurd en de reis in zijn gezelschap is me erg meegevallen. Wel sprak hij niet veel, maar dat doet hij nooit. Hij heeft zo iets — ja, zo iets broeiends in zijn ogen, net of hij altijd beledigd is en op wraak zint. Misschien is dat wel altijd zo bij Italianen, maar ik vind het niet prettig. Maar al zei hij dan niet veel, wát hij zei was niet onvriendelijk. Hij behandelde me tenminste niet als een kleine jongen, zoals hij in de werkplaats altijd doet. Nee, alles bij elkaar genomen is tot nu toe alles goed verlopen: Er was, zoals vader al vermoedde, na de arrestatie van maître Pierre, geen strenge controle meer aan de stadspoort. Vader heb ik veilig in Rijsel bij goede vrienden gebracht, wij hebben in Antwerpen zonder enige moeite de wisselbrief voor Londen gekregen en de rente in klinkende goudmunt meegenomen. Alleen weet ik natuurlijk niet, hoe de zaken in Doornik er voor staan. Dat kan nog erg genoeg zijn.

Maar we moeten al tevreden zijn, dat vaders plannen tot nu toe zo goed verlopen zijn. De enige misrekening is, dat Pietro nu toch boos op me is geworden, erg boos. Ik had met vader afgesproken, dat ik de wisselbrief in de brieven-tas zou bewaren en het goudgeld in een zeemleren zakje onder m'n hemd. Moeder heeft dat keurig gemaakt. Een niet al te smalle band om m'n hals, waaraan dat zware zakje hangt. Niemand ziet er iets van als ik m'n wambuis aan heb en hinderlijk is het ook weinig. Maar nu beweert Pietro, dat we voor de zekerheid het goudgeld in twee gelijke porties moeten delen en elk de helft bij ons dragen. Eerst stelde hij dat op een voor zijn doen vriendelijke toon voor. Maar vader heeft daar niets van gezegd en tenslotte is het vaders geld. Bij het afscheid in Rijsel heb ik hem nog eens moeten beloven me toch stipt aan zijn bevelen te houden. Moet ik dan nu iets doen, wat hij niet gezegd heeft? Pietro was erg boos, toen ik zijn voorstel afwees. Hij sprak me weer toe op die kleinerende toon, die me altijd zo prikkelt. Net of ik een dom kind ben en hij de wijsheid in pacht heeft. Ik zal blij zijn, als we morgen uit Antwerpen weg gaan. De paarden moesten nodig rust hebben, anders had ik vandaag de terugtocht nog aanvaard. Hoe eerder ik m'n norskijkende reisgezel kwijt ben, hoe liever. Die broeiende blik in z'n donkere ogen maakt me eerlijk gezegd wat huiverig. Enfin — lang zal het niet meer duren.

Nu vanavond scheen hij iets bijgedraaid te zijn. De zoute vis en de bonen, die de waard ons had voorgezet, hadden ons wat dorstig gemaakt. Of beter: Pietro vroeg, of ik ook zo'n dorst had gekregen. Eerlijk gezegd had ik er weinig

last van, maar om hem vriendelijk te stemmen praatte ik maar wat met hem mee. Ik was allang blij, dat hij z'n boze bui al zo vlug weer kwijt was. Daarom bood ik schielijk aan, wat goed Vlaams bier van beneden te halen. Maar — ja, en hij schertste werkelijk — hij was de knecht en ik niet en als ik het goed vond wat te drinken, zou hij 't wel halen. Even later kwam hij met twee kroezen bier terug. Toen we die uitgedronken hadden, besloten we ons bed op te zoeken, want er wachtte ons nog een vermoeiende reis. We liepen samen nog even naar de stal, om te zien of onze paarden voor de koude nacht goed verzorgd waren. Pegasus, m'n trouwe hengst, wreef liefkozend z'n natte neus langs m'n hand, toen ik in z'n bak nog wat haver gooide. Pietro keek misprijzend naar de bruine vos, die we in Doornik voor hem gehuurd hebben.

„Als die ouwe vos maar half zo flink was als Pegasus,” zei hij gemelijk, „hadden we vanmiddag de terugtocht al wel kunnen beginnen.”

Zo iets zegt hij dikwijls. Net, of hij mij niets gunt. Vader is toch altijd goed voor hem? Verlangt hij soms, dat hij, een knecht, ook een rijpaard kan houden?

Ik gaf hem maar geen antwoord. Ik had weinig lust in een twistgesprek, want ik voelde me erg slaperig en verlangde naar m'n bed.

„We moesten maar gaan slapen, Pietro.”

„Zo vroeg al slaperig?” vroeg hij wat hatelijk.

Ja, merkwaardig, ik voelde me op dat ogenblik bijna ziek van de slaap. De lucht van de warme paardenlijven maakte me dommelig. Toen we de hof overstaken, maakte de prikkelende kou me weer wat wakker. We beklommen de trap

naar m'n slaapvertrek. Met een „goede nacht” beklom Pietro de ladder, die naar de zolder leidde, waar zijn bed stond. Ik maakte vuur en stak de kaars aan. Traag ontkleedde ik me. Ik moest werkelijk m'n hersens bij elkaar houden om aan alles te denken. 't Geld, had vader me geboden, moest ik in het zakje onder de dekens naar het voeteneind schuiven. Te veel mensen, had vader gezegd, bewaren in zulke gevallen hun kostbaarheden onder hun hoofdkussen. Daar zoekt iedere dief het eerst en in herbergen komt vaak allerlei vreemd volk. — Dan niet vergeten de deur te grendelen en er een stoel voor te zetten. Toen ik m'n avondgebed deed, dwaalden m'n gedachten steeds af. Ik blies de kaars uit en stapte in bed. Nog maar net lag ik, of ik hoorde de ladder kraken. Even later klopte Pietro aan m'n deur.

Ik kwam traag uit bed, schoof de stoel weg en deed de grendel van de deur.

Beschuttend hield hij zijn hand om de kaarsvlam, die een grote schaduw tegen de wand wierp.

„O, was je al zo ver,” zei hij wat aarzelend. „Zie je, ik wist niet of de waard voor water gezorgd had.”

Hij zette de blaker op tafel en pakte de grote waterkan, die in de hoek van het vertrek stond.

„Zie je wel, weer leeg natuurlijk. Wel, ik heb je vader beloofd, goed voor je te zorgen. Ik haal nog even water. Kruip er maar vast onder, je valt bijna om van de slaap.” Inderdaad, ik was te moe om wat te zeggen. Ondankbaar eigenlijk, want hij mocht zijn wat hij wilde, maar een plichtsgetrouwe knecht was hij zeker. Vader had toch wel gelijk.

Ik dommelde al weer, toen hij terugkwam en de kan in de hoek zette. O ja, nu moest ik er weer uit om de deur te grendelen. Met tegenzin sloeg ik de dekens terug.

„Blijf er maar in,” ried hij. „Je kunt uit bed vandaan de stoel er wel voorschuiven.”

„De grendel,” zei ik slaperig.

„Laat maar,” zei hij geruststellend. „Je weet, hoe licht ik slaap. Als de stoel ook maar een streep wordt verschoven, ben ik er uit. Bovendien overnacht er hier allemaal fatsoenlijk volk. Nu, slaap wel.”

In het donker kon ik, in bed liggend, de stoel tegen de deur schuiven.

Geen twee minuten later sliep ik.

Ik weet niet, hoe lang ik geslapen had, toen ik langzaam en moeilijk uit de diepte van de slaap opklom naar het ontwaken, met een vaag gevoel, dat iets me waarschuwde. Iemand had me aangeraakt. Eenmaal, of misschien meermalen. Nog hield ik m'n ogen gesloten, nog wilde ik niet wakker worden, maar slapen, slapen. . . .

Wat wankelde er? Waarom ruiste het zo in m'n oren? Iets gleed weg. . . .

Dan sloeg ik traag m'n ogen op. Ik geloof niet, dat ik schrok. Misschien sliep ik wel door met m'n ogen open. Heel langzaam, geloof ik, kwam m'n bewustzijn terug. 't Was niet donker in de kamer. Dat was het eerste, dat me bewust werd. Dan merkte ik, dat ik vreemd lag; m'n hoofd was van het kussen gegleden.

Toen ik langzaam m'n hoofd wendde, zag ik Pietro.

„Vervloekt,” siste hij. „'t Wijf heeft me verzekerd, dat 't

slaapmiddel minstens vier uren werkte. Goed, 't maakt ook niet uit. Waar is het geld?"

Hij greep me ruw bij de schouder.

Wat klopte m'n hoofd en waarom wou ik toch steeds weer m'n ogen sluiten?

„Nou, vlug een beetje!"

Ik moest maar overeind gaan zitten, anders werd ik nooit wakker.

„Liggen blijven," gebood hij en drukte me ruw neer.

„Vooruit, zeg op, waar is het geld?"

Z'n ruwheid maakte me wakker. Ik denk, dat als hij me

zacht fluisterend vriendelijk had toegesproken, ik hem alles gezegd zou hebben. Ik zou gedacht hebben, dat ik droomde, zo onwezenlijk was dit nachtelijk avontuur, zo vreemd was m'n hoofd.

Maar z'n ruwheid, z'n duw tegen m'n schouder, deed een onrust in me groeien, die de slaap verjoeg. Hier was gevaar. Ik zette me met alle kracht over de verlokkende slaap heen. Dit was geen boze droom, dit was werkelijkheid, al begreep ik daar toen nog niet veel van.

„Komt er nog wat?” beet hij me zacht toe. Tegelijk gaf hij me een ruwe stomp tegen m'n bovenarm.

Dat maakte me klaar wakker. Ik voelde een grote woede in me opkomen. Zou ik me laten stompen door een dief?

„Jou hond,” beet ik hem toe. „Wou je me aanraken?”

Ik zat al overeind. Ik voelde werkelijk geen vrees. Alleen woede, blinde woede.

Hij scheen even beduusd.

„Als je me nog eens aanraakt,” zei ik, onwillekeurig ook op fluisterton, „schreeuw ik de hele herberg wakker.”

Ik bemerkte met blijdschap, dat m'n stem niet beefde.

Er kwam een valse lach op zijn gezicht.

„Eén kreet,” zei hij smalend, „en. . . .”

Zijn linkerhand hief even dreigend een lange dolk, die flitste in het kaarslicht.

Toen ik hem in z'n gezicht keek, werd ik voor het eerst bang. In z'n ogen gloeide een duistere dreiging; z'n bovenlip was omhooggetrokken en ontblootte z'n glinsterende tanden, als bij een valse hond. Ik voelde, dat hij werkelijk niet zou aarzelen me in bed overhoop te steken.

Onwillekeurig zochten mijn ogen de stoel, waarop bij m'n kleren m'n degen lag.

Hij had m'n blik blijkbaar gezien, want hij smaalde: „Verbeeld je maar niks; je degen ligt veilig dáár.”

Inderdaad, in de verste hoek van het vertrek lag m'n degen op de grond. Onbereikbaar.

„En nou gauw. Waar is het geld?”

Hier viel niet te spotten. Ik was bang. Ik voelde mijn handen trillen.

„Wat wou je?” vroeg ik; en ik hoorde tot m'n ergernis, dat m'n stem hees en angstig klonk.

„Zo is het beter,” zei hij tevreden. „'t Is gauw gezegd: de helft van het geld geef je mij. Daarmee is de kous af.”

„De helft van het geld?” veinsde ik niet te begrijpen, in de hoop tijd te winnen om mijn gedachten wat te ordenen.

„Niet zeuren,” zei hij nors. „Ik behandel je behoorlijk. Ik vraag maar de helft. Als je me lang ophoudt, moet ik meer hebben. Nu?”

„Pietro,” — ik deed mezelf geweld aan om vriendelijk te praten — „Pietro, heeft m'n vader dít aan je verdiend?”

„Aan me verdiend?” fluisterde hij fel. „Wie bekommert zich om mij? Jullie vluchten. Aan mij denkt niemand. Jarenlang heb ik jullie trouw gediend. Jarenlang heb ik over alles gewaakt. En nou — nou jullie me niet meer kunnen gebruiken, gooien jullie me weg als — als een ouwe lap. Zó zijn jullie, rijken. Denken alleen maar aan zichzelf. Waar moet ik straks van eten? Waar zal ik straks werk vinden? — Maar ik ben niet gek! Mij met de brokken laten zitten! Ik help mezelf. Voor de dag met dat geld!”

„Als je 't behoorlijk aan vader vraagt,” probeerde ik nog,
„zal hij je niet in de steek laten.”

„Wie zegt me, dat ik hem nog te zien krijg?” vroeg hij bitter. „Hij zal z'n knecht achterna gaan lopen! Kan je denken. Maar ik weet mezelf te redden. Ik vind in deze slechte tijd nooit meer werk in m'n beroep. Jullie hadden zeker gedacht, dat 't zó maar ging!”

„Je kan toch de werkplaats houden, het bedrijf voortzetten. Natuurlijk rekent vader daar op.”

Hij lachte schamper, bouwde me gedempt na: „Natuurlijk vindt vader dat goed. — Daarom heeft je moeder zeker het goud, dat nog in de werkplaats was, tot het laatste grein weggehaald. En alsof jij niet weet, dat de bezittingen van je vader, zodra bekend is, dat hij voortvluchtig is, verbeurd worden verklaard, de werkplaats evengoed. — Zelf alles hebben, zelf de huid redden, dat kunnen jullie. Wie bekommert zich om een knecht, die hen bijna tien jaar trouw gediend heeft? Nou, zeg op!”

Welk een haat blonk er in zijn ogen. Alsof hij zich in dit ene uur wreken moest voor tien jaren van dienstbaarheid. Hadden deze afgunstige gedachten altijd in zijn brein gewoeld, verklaarde dit die broeiende blik in zijn ogen? — Maar het geld kreeg hij niet, hoe angstig ik me ook voelde. 't Was even stil.

„Wel geef je het geld, of. . . .”

„'t Is niet van mij. Ik heb geen recht het te geven. Ga met me mee terug. Ik zal vader vragen een regeling te treffen. Je kent hem, hij zal je niet brodeloos in de steek laten.”
„Ja,” zei hij schamper, „ik zal m'n hand ophouden voor een paar kruimeltjes. Goud wil ik bezitten, veel goud. Ja-

renlang heb ik op het goud voor anderen gepast, jarenlang heb ik over het goud van anderen gezweet. Nu wil ik goud bezitten, hoor je: bezitten. Veel goud."

Z'n stem beefde, z'n ogen gloeiden van hebzucht.

„Wat wou je eigenlijk beginnen?" trachtte ik hem te overtroeven. „Geven doe ik het je niet. Je zal er voor moeten vechten. Ze zullen je horen. Morgen zit je onder de toren, op water en brood. En de straf is zwaar in deze tijd voor een knecht, die zijn heer berooft."

't Maakte niet de minste indruk op hem, merkte ik ontsteld.

„Er om vechten zullen we niet," zei hij tergend rustig. „Je geeft het me zo, zonder vechten. Mensenlevens zijn je meer waard dan goud, dat jullie overigens nog genoeg houden. Dit is mijn kans."

„Ik ben niet bang voor m'n leven," pochte ik.

„Dwaas! Je trilt als een espenblad. Je bent wél bang voor je leven. En voor dat van anderen."

„Anderen?"

Hij liep onverwacht naar de deur, zei dan heel kalm: „Een kwartier mag je je bedenken. Je mag ook proberen iemand te waarschuwen in die tijd. Ik ben niet bang. Ik ga weg en kom over een kwartier terug om het geld te halen."

Zijn kalmte joeg me nog meer vrees aan dan zijn woede.

„En als ik het niet geef?" fluisterde ik bevend.

„De cijfersleutel uit je wambuis is veilig in mijn bezit," zei hij rustig. „Het tuinhuis weet ik te vinden. Die wetenschap zal de overheid van Doornik wat waard zijn. Ik vraag toch waarlijk niet te veel: voor een handvol goud koop je het leven van al je vaders vrienden binnen Doornik."

Eer ik mij van mijn schrik had hersteld, was de deur ge-

sloten. De blaker liet hij staan. Ik was alleen.

Dat kwartier van machteloze woede zal ik nooit vergeten. Toen ik de zomen van mijn wambuis opengesneden vond, besepte ik, dat ik hopeloos in de val zat. Langzaam drong de waarheid tot me door: Vaders scherpe gehoor had hem die nacht niet bedrogen. Ik had de luisteraar buiten gezocht; hij was binnen geweest. Ons gesprek was afge-luisterd. Door de werkplaats moest hij naar de gang zijn geslopen en daar, achter de deur, alles gehoord hebben. Heel simpel eigenlijk. . . .

Zonder te kloppen opende hij zacht de deur. Ik gaf hem zwijgend de helft der dukaten, in mijn neusdoek gebonden. Hij telde ze niet na, deed de doek niet eens open. „Dank je,” mompelde hij, schijnbaar wat verlegen. Dan legde hij de cijfersleutel op tafel. Toen greep hij de blaker en ik bleef alleen in het donker.

Hoofdstuk V

EEN MOEILIJKE BESLISSING

Tegen de morgen schijn ik toch in slaap te zijn gevallen en het was niet vroeg meer, toen ik de gelagkamer betrad om mijn ochtendbrood te gebruiken. Wonderlijk, dat na zo'n nacht alles toch weer was als gisteren. En terwijl ik me het goede brood met de goudgele kaas liet smaken, ging ik het leven minder somber inzien. Tenslotte had ik de cijfersleutel en daardoor waren vele levens gered. M'n goede paard wachtte me en als het nu niet al te hard tegenliep, kon ik diezelfde avond nog voor het poortsluiten binnen Doornik zijn. 't Zou een hele rit worden, zeker negen uren straf rijden, maar als Pegasus niet te zeer vermoeid zou raken, zou ik het wel redden. Nadat ik de waard betaald had, begaf ik me zonder verder oponthoud naar de stal.

„Ge zijt niet zo vroeg bij de hand als uw knecht,” zei de jongen, die de vloer aan het vegen was.

„Zo?” probeerde ik onverschillig te vragen. „Hoe laat vertrok hij ook weer?”

„'t Was nog pikkedonker. Hij haalde me uit m'n bed, want hij wou bij het openen van de poort onmiddellijk

vertrekken. Een vreemd sinjeur, die knecht. . . .”

Gelukkig riep de waard hem op dat ogenblik voor een boodschap, zodat me verdere beschouwingen bespaard bleven.

Pegasus was al gevoederd en krabde ongeduldig met zijn hoeven over de stenen. Ik wilde hem vlug zadelen. Maar mijn zadel, dat ik tegen de wand had gehangen, bleek verdwenen. Ik wilde al ongeduldig de praatzieke jongen terugroepen, toen ik opmerkte, dat aan de zadelhaak een draad bevestigd was, waaraan een rolletje papier hing.

Een plotselinge argwaan beving me en ik trok de draad los en rolde het papiertje open. De sierlijke, zwierige letters verrieden de vaardigheid van de man, die dagelijks de gra-veerstift hanteert.

— Onnozele, las ik geschrokken, — je meende dat met een handvol goud de rekening vereffend was? Natuurlijk maakte ik een afschrift van de cijfersleutel. Ik zal mij over alle beledigingen wreken en spoed mij naar Doornik om alles bekend te maken. Daarna keer ik naar mijn vaderland terug. —

Ik kon me wel voor het hoofd slaan. Dwaas die ik geweest was, om aan die mogelijkheid niet te denken.

Mijn hersens werkten koortsachtig snel. Negen uur zou ik nodig hebben. Misschien acht, als ik er desnoods Pegasus aan waagde. Pietro bereed de bruine vos, die wat sloom was, maar taai en sterk. Zijn voorsprong was zeker drie uur. Zou ik die ooit inhalen? Hij zou ook wel het uiterste van zijn dier vergen. Wat een geluk, dat hij een zo weinig geoefend ruiters was, dat hij m'n Pegasus niet had durven nemen. Dat zou hem trouwens de nek hebben kunnen

kosten, dacht ik wraakzuchtig. Drie uren was hij me voor en dan had hij m'n zadel nog meegenomen om zijn voor-sprong te vergroten. Lang bedacht ik mij niet. Het zou een rit op leven en dood worden.

Ik reed Pegasus ongezadeld naar de poort.

„De dichtstbijzijnde zadelmaker,” riep ik de waard toe.

Niet begrijpend kwam hij toelopen, legde dan omstandig uit, waar ik een zadelmaker kon vinden.

Toen ik omkeek en m'n zweep ten groet hief, zag ik, dat hij me hoofdschuddend nakeek.

Die rit zal me heugen. Bij de stadspoort had ik nog wat oponthoud. Dan reed ik de grauwe wintermorgen in, naar het Zuiden, naar Doornik, waar de vrienden van mijn vader waarschijnlijk nog onbewust van het grote gevaar leefden.

Ik haalde uit Pegasus, wat er uit te halen was. 't Leek wel, of het goede dier me begreep, want bij de geringste aansporing versnelde het z'n draf.

Wat duren zulke uren lang, als er niets anders te horen is dan het roffelen van de hoeven op de wegen.

Er kwam een lichte mist opzetten en het werd bijtend koud.

Na een paar uren moest ik Pegasus even rust gunnen om te eten. 't Dier dampte en de stalknecht gooide hem moppend een deken om.

Hoe lang zou het al geleden zijn, vroeg ik me af, dat Pietro dit punt gepasseerd was. Wat zou ik helemaal ingehaald hebben? Een kwartier, een half uur misschien. Inhalen voor Doornik zou ik hem nooit, dacht ik moedeloos.

Toch gaf ik de strijd niet op. Na betaald te hebben sprong ik zo haastig in het zadel, dat de knecht wantrouwig tegen z'n baas riep, luid genoeg om het mij te laten horen: „'t Lijkt wel, of-ie dat paard gestolen heeft.”

„Kinkel!” schreeuwde ik nijdig, me in het zadel omkerend. Wat hij terugschreeuwde, verstond ik niet.

En voort ging het weer, met eentonig roffelende hoefslag. Uit de mist doemde een tentwagen voor me op, die langzaam dokkerend z'n weg vervolgde.

Ik moest m'n draf inhouden.

„Hei daar!” schreeuwde ik ongeduldig. Maar de wagen sukkelde onverstoorbaar voort, midden op de weg.

„Hei daar! Opzij!” schreeuwde ik zo hard mogelijk. Maar de voerman zou wel niets anders horen dan het lawaai, dat z'n wagen maakte.

Ik gaf Pegasus de sporen en galoppeerde rakelings langs het voertuig, zodat het paard plotseling opzij sprong.

Achter me hoorde ik de voerman razen en tieren.

Voort ging het weer.

De mist trok op en een waterig zonnetje stond laag aan de hemel. In Oudenaarde moest ik Pegasus weer een kwartier rust geven en van die gelegenheid maakte ik gebruik zelf ook iets naar binnen te schrokken.

Dan vervolgde ik mijn weg weer. Het landschap veranderde weinig, de dorpen en boerenhoeven leken wel allemaal gelijk. 't Was, alsof ik niets vorderde. Maar de schemering, die grauw inviel, verried, dat ik toch wel degelijk m'n reisdoel moest naderen. Nog altijd geen spoor van Pietro. Ik rekende maar steeds weer opnieuw uit, waar ik hem zou kunnen inhalen. Ik zuchtte. Zou ik hem ooit inhalen?

Pegasus begon uitgeput te raken. Ik moest er in berusten, dat hij stapvoets ging.

Terzij van de weg, vóór mij, gloeide een smidsvuur. Gedachteloos keek ik er naar. Dan hield ik Pegasus met een ruk in. Het paard, dat beslagen werd en de man, die er kennelijk ongeduldig bijstond — Pietro met zijn vos!

Blijkbaar een ijzer verloren. Gezegend oponthoud!

Snel wendde ik de teugel, spoorde Pegasus nog eens tot spoed aan. Waar een boerderij mij aan het gezicht onttrok, stond ik even stil om na te denken. Vlug. De minuten waren kostbaar.

Moest ik er langs rijden? Hij zou me ongetwijfeld zien en zijn maatregelen nemen. Veel beter was het, dat hij nog in de waan bleef, dat ik achter hem was. Er was maar één kans. Die moest ik wagen.

Voorzichtig stuurde ik Pegasus de weg weer op. Dan klopte ik hem bemoedigend op de flank, fluisterde hem met zachte stem wat vriendelijke woorden in de oren, die hij waakzaam spitste. Dan drukte ik zacht de sporen in zijn zijden, trok de teugel even scherp aan.

Met een sierlijke sprong droeg het vermoeide dier me over de smalle sloot terzijde van de weg. De drassige weidegrond dempte het geluid van zijn hoefslagen.

Behoedzaam stuurde ik hem wat verder van de weg, terwijl ik de weinige huizen, die hier stonden, nu scherp van de achterkant in het oog hield. In wijde boog reed ik om de achterzijde van de smederij heen en stuurde Pegasus dan weer naar de weg.

De smid was nog niet klaar, zag ik tot mijn blijdschap. Nog stond hij gebukt zijn werk te doen; de figuur naast

hem — de schemer maakte het moeilijk op deze afstand nog nauwkeurig te onderscheiden — moest Pietro wel zijn. Dan vervolgde ik zo snel mogelijk mijn weg. Als er zich geen onvoorziene omstandigheden voordeden, zou ik tijdig in Doornik kunnen zijn.

In mijn hart dankte ik God.

Toch liet de onrust me niet los. Ik zag nog vele moeilijkheden. Pegasus zou ook een ijzer kunnen verliezen. De vos van mijn vijand zou minder afgejakkerd zijn dan mijn paard. Bovendien had het beslaan het dier even rust gegeven.

Vele malen keek ik achterom, maar de weg was eenzaam. Scherp luisterde ik, of ik ook hoeven achter me hoorde.

Toen alles veilig leek, trachtte ik mijn gedachten te ordenen. Wat moest ik doen? Ik maakte vele plannen, maar de

meeste bleken na enig nadenken onuitvoerbaar. Hoeveel tijd zou ik helemaal hebben? Misschien zou Pietro een kwartier na mij binnen de stad zijn. In die tijd zou ik niemand kunnen waarschuwen. Het lidmatenboek uit het tuinhuis halen zou ook bezwaarlijk gaan. Wie had de sleutel van de deur, waarvan het slot, toen maître Pierre het huisje ging gebruiken, nog deugdelijk vernieuwd was? Was vader er maar.

Maar ik zou geheel alleen moeten besluiten. Een verkeerde maatregel zou verschrikkelijke gevolgen kunnen hebben.

Ik voelde dat, ondanks de koude, het zweet me uitbrak. De honger en de angst maakten me wee en beverig.

Weer zocht mijn hart de Here.

Wat had maître Pierre ook weer gezegd? — Wij zullen vallen. Maar andere handen zullen het vaandel verder dragen. Misschien jij ook. God leidt ons. . . . — Toen had ik gearzeld. Nu was het zo ver. Ik had niet eens een besluit genomen. God had me zo maar voor deze moeilijke taak geplaatst.

Ik begreep plotseling, dat het met vele anderen ook zo gegaan moest zijn. Ze hadden het gevaar niet gezocht. Ze waren geen helden. Men zou bijna zeggen: het ging vanzelf. Eén regeert. Hij weet precies, wat er in Doornik omgaat. En in Antwerpen, in Rijsel — in al de Nederlanden, in heel de wereld. Zijn wereld.

Toch Zijn wereld.

Hoorde ik daar hoeven achter me? Eén ogenblik hield ik Pegasus in. Alom stilte. Niets dan het zachte snuiven van het dodelijk vermoeide beest.

Dan reed ik weer verder.

Doornik was even donker en stil als toen ik het in de stille wintermorgen verlaten had.

Mijn besluit was genomen. Ik reed dadelijk door naar de verlaten buitenplaats aan de rand van de stad, waar het tuinhuis bij behoorde. Pegasus bond ik aan de binnenzijde van het hek vast en te voet ging ik zacht verder.

Alles was, zover ik dat in het donker zien kon, onveranderd. Zoals ik al gevreesd had, was de deur stevig gesloten. Even probeerde ik de luiken. Maar ook die hadden mijn vaders vrienden degelijk hersteld. Er was geen verwikken of bewegen aan. Nog even aarzelde ik. Dan sloeg ik vuur. Twee-, driemaal weigerde mijn tondeldoos. Dan lichtte het vlammetje als een spits tongetje in het donker op.

Ik woelde het riet van het dak wat los. Even later smeulde het. Toen aan de andere kant. Haastig zocht ik wat dor hout om het smeulend vuur te voeden. Zwaiend met mijn bonnet wakkerde ik het vuur aan. Slechts langzaam kroop het door het vochtige riet verder. Ik zocht meer takjes en dorre bladeren. De rook deed me zachtjes hoesten. Ook aan de andere kant smeulde het vuur traag verder. Soms vreesde ik, dat de wind het zou uitblazen. Maar gestadig kroop het omhoog. Langs de dorre takjes lekte een enkel vlammetje. Als het smeulend vuur de oude binten daaronder maar eerst goed verwarmd had. . . .

Wat duurde het lang.

Weer zocht ik dood hout. 't Begon zachtjes te knetteren.

Toen ik Pegasus weer bestegen had, zag ik door het kreu-
pelhout een rosse schijn lichten. Zo stil mogelijk reed ik
weg. Toen ik over het marktplein reed, begon de brand-
klok te kleppen. Deuren gingen open, voeten repten zich,
stemmen riepen in het donker.

Door de andere poort reed ik langzaam de stad uit. Pietro
mocht niet weten, dat ik vanavond al in Doornik geweest

was. Niemand had me herkend. Morgen kon ik me veilig aan de andere poort melden.

Wat ik de lange donkere nacht buiten de stad zou moeten doen, wist ik nog niet. Maar ik had geld op zak. En Pietro kwam in ieder geval te laat. Nee, ik mocht niet ontevreden zijn.

Hoofdstuk VI

IN DE KLEM

Toen ik de volgende morgen, niet al te vroeg, weer in de richting van Doornik reed, had ik goed nagedacht. Ik had geen keus, ik moest naar de stad omdat mijn moeder me daar wachtte. Ernstig gevaar zou ik niet lopen, want niemand kon vermoeden, dat ik de brand van het tuinhuisje veroorzaakt had. Niemand? Pietro zou de brand, zo vlak voor hij zijn boze plan had kunnen uitvoeren, toch minstens hoogst toevallig moeten vinden. Als hij iets vermoedde of iets in het schild voerde, zou hij zekerheid willen hebben over mijn komst. Hij zou dan de Ouden-aardse poort in het oog moeten houden, want daardoor rijdt men Doornik binnen, als men van Antwerpen komt. Wel, hij zou z'n zin hebben: ik zou door die poort de stad binnenrijden.

Schijnbaar argeloos en niet op m'n omgeving lettend reed ik langs de poortwacht. Ik zag hem terstond, zittend voor het raam van de herberg, die juist binnen de poort ligt. Opzettelijk keek ik niet in zijn richting. Ik had hem juist even eerder gezien dan hij mij en hij moest nu maar in de waan blijven, dat ik de vorige avond de stad niet had kun-

nen bereiken. Hij zou nooit iets kunnen bewijzen, zonder zichzelf in een vreemd daglicht te stellen. Toch was het geen prettige gedachte, dat hij nog in de stad was.

Ik reed nu vlug op huis aan. Tot mijn verbazing vond ik de deur gesloten en ik bemerkte geen spoor van moeder, toen ik Pegasus op stal zette.

De deur van de werkplaats, die aan de achterzijde van ons huis gelegen is, was gelukkig open. Ik trof er onze drie gezellen, die bij elkaar zaten te praten. Mijn vrolijke groet werd weinig opgewekt beantwoord. Voelden ze zich misschien betrap, dat ze niet aan het werk waren?

„M'n moeder niet thuis?” vroeg ik.

„Nee — eh,” aarzelde de oudste. Ze keken elkaar wat onzeker aan.

„Is ze al vroeg weggegaan?” vorste ik.

„Mm,” zei Ambrose wat verlegen. „Eh — heb je nog niemand gesproken?”

„Hoe zou ik? Maar vertel op, is er iets bijzonders?”

— 't Was geen prettig verhaal, dat ik, met vele aarzelingen, te horen kreeg: In de afgelopen nacht hadden vele arrestaties plaats gehad. De controle aan de stadspoorten was weer, zij het minder streng, hersteld. Myoche en Rolant waren buiten de stad, blijkbaar op de vlucht, gegrepen. Anderen waren uit hun woning gehaald. Weer anderen waren voortvluchtig, maar in dat geval waren vaak hun vrouwen gevangen gezet. Zo was de vrouw van Jacques des Tombes uit haar huis gehaald. Zo ook mijn moeder. De werkplaats moest open blijven, had de proovoost gelast, en het werk voortgaan. Er was al onrust genoeg in de stad en er waren meer leeglopers, dan de over-

heid lief was. Ze zaten dus maar in de werkplaats. Maar er was geen goud en er was geen leiding. Of ik ook wist, wanneer Pietro terugkwam? —

Maar mij boezemde nu het lot van m'n moeder het meeste belang in en daarnaar vroeg ik nauwkeurig. Niemand wist er het rechte van. Er werd in Doornik in deze troebele tijd meer gepraat dan ooit. De één zei dit, de ander dat. Maar één ding was zeker: de overheid pakte de zaak van de ketterij strenger aan dan ooit, naar men zei op een speciaal gebod van keizer Karel, die juist in Brussel was.

Het was wel een heel teleurstellende thuiskomst. Door de gang, waar Pietro ons nachtelijk gesprek moest hebben afgeluisterd, begaf ik me van de werkplaats naar ons woonhuis, waar ik me moedeloos op een stoel liet zinken.

Maar de namiddag van diezelfde dag nog kwam moeder thuis. Ze zag er vermoeid en onverzorgd uit, maar ze was opgewekt en rustig.

Eigenlijk had ze heel weinig te vertellen. De provoost met zijn stokdragers waren enkele dagen geleden gekomen om vader te halen. Moeder had verteld, dat hij op reis was. Ze hadden rustig en vlug huis en werkplaats doorzocht en haar gelast, mee te gaan. Op het kasteel, waarheen ze haar gebracht hadden, waren nog enkele andere vrouwen en vele mannen. Bij het korte verhoor had ze het niet moeilijk gehad: ze kon naar waarheid getuigen, dat vader door mij naar Rijsel was gebracht, dat ik op reis was en dat ze vaders verblijfplaats niet wist. Iets anders was haar niet gevraagd. Ze was bij enkele andere vrouwen, om dezelfde reden gevangen, ondergebracht in één der kelders van het

kasteel. Plezierig was het er uiteraard niet geweest, vooral omdat het er erg koud was, maar het stro was schoon en het eten, dat ze bij de bewakers van het kasteel konden kopen, was redelijk goed geweest. Vanmiddag was zij — en geen der andere vrouwen — uit het vertrek gehaald en weer voor de provoost geleid, die haar zonder verdere verklaring gezegd had, dat ze haar vrijheid herkreëg.

Het verhaal, dat ik haar deed, was heel wat langer en ingewikkelder. Toen ik haar vertelde, dat ik Pietro die morgen nog in Doornik had gezien, was ze van mening dat we de stad op staande voet moesten verlaten. Ik dacht daar anders over, want haar verhaal beviel me niet.

„En wat zou u dan willen doen?” vroeg ik haar.

„Wel, ons zo gauw mogelijk bij vader voegen.”

„Waar?” vroeg ik.

Ze glimlachte even.

„Dat zal jij niet weten. We gaan naar het huis in Rijsel, waarheen je hem gebracht hebt. Iemand daar zal hem verder hebben gebracht. Die zal ons dus ook verder kunnen helpen. Het is nogal eenvoudig en we moesten maar gauw gaan.”

„Juist omdat het zo eenvoudig is, bevalt het me niet,” waarschuwde ik.

„Je spreekt in raadselen.”

„Toch niet, moeder. Waarom liet men juist u los en die andere vrouwen niet?”

„Ja, dat vind ik ook vreemd. Maar wat wou je daarmee zeggen?”

„Moeder, uw eerste opwelling is vader te gaan zoeken. Dat weten de provoost en zijn handlangers ook drommels

goed. Juist omdat vader blind is, kan men zijn spoor goed volgen: altijd moet iemand hem verder hebben gebracht en een blinde valt nu eenmaal altijd op."

Moeder schrok.

„Maar — maar dan moeten we juist gauw weg. Als ze weten, dat jij in de stad bent, nemen ze jou gevangen en dan zal jij het adres moeten zeggen, waarheen je vader gebracht hebt."

„Ik geloof, dat ze al weten, dat ik weer terug ben. Pietro heeft mij gezien. Maar wat hebben ze aan mij? Vader moeten ze hebben. Het zal hun genoeg spijten, dat ze hem in hun blijdschap om de arrestatie van maître Pierre ongehinderd lieten gaan. Als ze hem vangen, kunnen ze alles te weten komen, als ze hem aan 't spreken weten te krijgen. Moeder, ik geloof dat hun plan uitermate sluw is: Ze laten u gaan, ze laten mij ongemoeid. Het is vanzelfsprekend, dat wij vaders spoor gaan volgen. Wel, iemand van het gerecht reist ons achterna, eerst naar Rijsel, dan verder. Ze laten ons en onze helpers ongemoeid. Totdat we bij vader komen. Dan klapt het net dicht: ze hebben ons en al onze helpers."

Moeder zat geheel verslagen.

„Denk je — denk je dat echt? Hoe kom je op die gedachte?"

„Vader heeft me geleerd onze tegenstanders niet te onderschatten. Ze willen niet vier of vijf of tien gevangenen. Ze willen de héle gemeente uitroeien. De gegevens, die Pietro ze zo graag had willen geven — of verkopen misschien — zijn verbrand. Maar er is er één, die deze gegevens bijna geheel in het hoofd heeft: vader."

Moeder zag nu heel bleek.

„Dan zijn we verloren. Of — nee, toch niet,” herademde ze. „We kunnen natuurlijk hier blijven, hoe vervelend dat ook is.”

Maar ik schudde het hoofd.

„Dat zou argwaan wekken. En rekest u maar, dat ze ons na enkele dagen toch stellig zouden vatten. Neen, we moeten doen, alsof we hun list niet doorzien. We reizen de stad uit, alsof we van de prins geen kwaad weten. In de richting van Rijsel. Dan zullen we onderweg moeten proberen onze achtervolgers af te schudden.”

Moeder keek wel heel somber.

„Jongen, je zegt dat zo eenvoudig. Maar wie z'n plannen zo duivels uitbroedt, zal zich zo gemakkelijk niet laten misleiden.”

„Er is geen andere keus,” wierp ik tegen. „Als het ons maar lukt hen in de waan te laten, dat we niets vermoeden.”

Moeder was niet gemakkelijk te overtuigen, maar tenslotte begreep ze wel, dat er voor ons geen andere mogelijkheid was. Na een uur lang alle bijzonderheden met mij te hebben besproken, ging ze naar haar slaapvertrek. Ik liet haar stil begaan, want ik begreep wel, dat ze dit grote gevaar niet tegemoet zou treden zonder de hulp af te smeken van Hem, Die al onze wegen leidt.

Toen vouwde ook ik mijn handen

Er moest veel geregeld worden. Liefst goed merkbaar, zodat onze tegenstanders wisten, wat we zouden gaan doen. Daarom ging ik eerst naar de werkplaats, waar de drie

gezellen in hun verveling maar aan het opruimen waren gegaan. Ik vertelde hun, dat moeder en ik de volgende dag naar Rijsel zouden gaan en dat we voorlopig waarschijnlijk niet zouden terugkeren. Ik betaalde hun het loon voor drie weken uit met de raad om maar spoedig naar ander werk om te zien. De werkplaats zou voorlopig gesloten worden.

Heimelijk keek ik hen na, toen ze de straat opgingen. Wat ik verwacht had, gebeurde: de onopvallende man, die ik al enige tijd in de buurt van onze woning had gezien, liep hen na en sprak hen aan.

Wel, dat kon geen kwaad. Hij zou wel de een of andere vraag verzinnen, hun misschien in de herberg iets te drinken aanbieden en hen dan uithoren. En waarom zouden de gezellen niet vertellen, dat wij de volgende dag zouden afreizen?

Mijn vermoeden scheen wel juist, want de onbekende keerde niet terug; tot de volgende dag hoefde hij ons immers niet in het oog te houden.

Die middag probeerde ik nog het een en ander te verkopen. Maar er bleek in Doornik weinig geld te zijn en nu er zoveel mensen vluchtten, betaalden de handelaren slechte prijzen, zodat ik mijn pogingen maar opgaf. Alleen, hoe het me ook aan het hart ging, mijn trouwe Pegasus moest ik verkopen. Ik kon het goede dier niet onverzorgd achterlaten en in mijn plannen paste het niet, vooral omdat moeder niet kon paardrijden. Eigenlijk was ik woedend, dat de schreeuwerige stalhouder voor het prachtige dier maar zo'n belachelijk lage prijs bood. Ik zei hem nijdig, dat ik hem het dier voor die prijs nooit zou laten, als ik niet

beslist morgen op reis moest met m'n moeder, die de rijkunst niet machtig was.

Hij zou me nu wel voor erg onnozel aanzien en 's avonds in de herberg er bij ieder op pochen, dat hij zo'n prachtige koop had gedaan bij een knaap, die zo dom was te laten merken, dat hij door onverwacht vertrek verkopen moést. Wel, hoe meer zielen het wisten, hoe meer vreugd.

Maar er schoot toch een brok in mijn keel, toen ik Pegasus voor het laatst liefkozend op de flank klapte.

Ten gerieve van vader knoopte ik hier en daar nog eens een gesprek aan, om zoveel mogelijk te weten te komen. Erg bemoedigend waren de inlichtingen niet. Maître Pierre was al enkele malen scherp verhoord. Men had zelfs gezien, dat de gewonde gevangene op een kar met de provoost door de straten was gereden, blijkbaar om huizen aan te wijzen, waar hij geherbergd was geweest of waar hij samenkomsten had geleid. 't Eenstemmig oordeel was, dat hij de brandstapel niet zou ontlopen, maar dat men hem eerst zoveel mogelijk inlichtingen zou afpersen. Ik trachtte zoveel mogelijk de namen te onthouden van hen, die gearresteerd of op de vlucht gegrepen waren. Er waren, helaas, heel wat bekenden bij.

Men wist ook te vertellen, dat er uit Brussel speciale commissarissen voor het onderzoek waren overgekomen. Ze hadden hun intrek op het kasteel genomen en leidden zelf de verhoren der voornaamste gevangenen. Een officier zou verteld hebben, dat er ditmaal zo ontzettend streng werd opgetreden, omdat de keizer zelf in Brussel zich met de zaak bemoeide, omdat hij niet wilde, dat de ketterij in deze

landen voortging. In zijn Duitse landen had hij noodgedwongen al veel te veel aan de ketters moeten toegeven. Tot mijn verbazing hechte niemand enige waarde aan het bericht van de brand van het tuinhuis. De onrust om de nieuwe godsdienst was het onderwerp van het gesprek van de dag en niemand, die ik sprak, legde verband tussen de ketterij en de brand. Maar ik twijfelde niet, of het gerecht zag dat verband wel.

Zou het ons gelukken uit de klem te komen?

Hoofdstuk VII

EEN MISREKENING

Onze reis de volgende dag begon met een onverwachte strubbeling. Toen we de poort door wilden, werden we aangehouden. Bars vroeg de wacht aan moeder, of ze niet wist, dat men zonder het stadszegel de poort niet uit mocht.

Dat was ik geheel vergeten.

M'n tweede domme zet was, dat ik, m'n beurs openend, tegen de wacht zei: „Komaan, we kunnen moeilijk opont-houd gebruiken. Ik zal u een drinkgeld geven, als we onze reis vlug kunnen voortzetten.”

„Hoor me zo'n aap 's aan,” mopperde de wacht schamper tegen de sergeant. „Dat denkt met een drinkgeld wat te bereiken.” En dan, hatelijk tegen mij: „Jij mag er zonder drinkgeld wel door, knaap. 't Plakkaat geldt geen kinderen.”

Een paar omstanders lachten. Ik was nijdig, maar ik begreep een fout te hebben gemaakt met geld aan te bieden, terwijl zijn meerdere er bij was. Ik zweeg dus maar.

Moeder bleef rustig en vroeg, wat ze dan doen moest. We werden naar het stadhuis verwezen om daar een waszegel te halen.

We moesten dus wel terug. Onze enige kans was te proberen zo'n zegel te bemachtigen, al deden we het met een angstig hart.

Het trof, dat op het stadhuis de tweede provoost zetelde, die m'n moeder al jaren kende. Hij was welwillend genoeg, maar toen hij de lijsten raadpleegde zei hij spijtig: „'t Zal niet gaan. Uw man — eh — is — hm — voortvluchtig, nietwaar? Dan moogt u de stad niet verlaten.”

Even keek hij rond, zei toen zacht: „Ik zou me maar zo min

mogelijk vertonen. Als de man voortvluchtig is, wordt de vrouw gevangen gezet. 't Is vervelend, maar — eh — we hebben zeer scherpe bevelen."

Ik bewonderde moeder, die zich in het geheel niet uit het veld liet slaan.

„Dank u," zei ze minzaam. „Maar ik vermoed, dat er een misverstand in het spel is. Men heeft mij gevangen gezet en gisteren weer vrij gelaten."

„Hoe nu?" vroeg de man verbaasd. „Maar dat kan niet. Wie heeft u dan vrijgelaten?" — En weer zachter: „Dat moet een vergissing zijn. Ik zou me maar rustig houden en geen slapende honden wakker maken."

„'t Kan kwalijk een vergissing zijn," hield moeder vol. „De eerste provoost liet me zelf vrij, gisteren."

De man haalde de schouders op.

„Ik kan het me haast niet voorstellen. Het is in strijd met de bevelen. Weet ge, er zijn commissarissen uit Brussel op het kasteel. Lastige kerels. Ze zitten ons danig achter de vodden. Ik begrijp niet. . . ."

Peinzend staarde hij voor zich uit.

Moeder en ik zagen elkaar even aan. Mijn veronderstelling, dat moeder opzettelijk was vrijgelaten om het spoor van vader te wijzen, leek wel heel juist.

„Wat wilt ge nu?" vroeg hij na een kort stilzwijgen. En aarzelend voegde hij er aan toe: „Ik kan u, geloof ik, niet eens ongehinderd laten gaan. Men heeft u hier zien binnengaan. Als ik u laat vertrekken, krijg ik stellig last. Hoe moet dat nu?" eindigde hij met een zucht.

Weer bewonderde ik moeder, die — nu de nood aan de man kwam — zich zo uitstekend wist te redden.

„Ik wil u niet in moeite brengen,” zei ze vriendelijk. „Maar dat behoeft ook niet. Kunt ge de eerste provoost de zaak niet voorleggen?”

„Dat zou u wel eens kunnen opbreken,” meende de man. „Bovendien, de eerste provoost is hier niet; hij moest weer op het kasteel zijn.”

„Wel,” stelde moeder voor, „ge zoudt hem een briefje kunnen zenden.”

„En als het uw gevangenneming tengevolge heeft?”

„Dat zal het niet. Ik ben immers door hemzelf vrijgelaten.”

De provoost haalde de schouders op, greep dan een papier, waarop hij haastig z'n vraag neerschreef. Een stokedrager kreeg opdracht het briefje naar het kasteel te brengen.

„Ik moet u verzoeken hier het antwoord af te wachten,” zei de provoost wat verlegen.

Moeder stelde hem op z'n gemak en we kortten de tijd met het spreken over de gebeurtenissen in de stad. We kenden de man als goed Rooms, maar als zovelen zijner geloofsgenoten was hij afkerig van de meedogenloze vervolging der Protestanten. We kwamen heel wat van hem aan de weet. De bevelen uit Brussel, vertelde hij, waren zeer streng. Maître Pierre en zijn voornaamste helpers zouden stellig ter dood gebracht worden. Keizer Karel, die eindelijk vrede met Frankrijk had gesloten, had nu de handen vrij voor de kettervervolging. In zijn Duitse landen was de ketterij al zo sterk, dat hij er niet meer tegen op kon. Daarom wierp hij zich nu met grote felheid op de aanhangers van de nieuwe leer in zijn Nederlandse gebied, waar de zaak der Protestanten nog maar zwak was.

Daar kwam bij, hadden de commissarissen uit Brussel verteld, dat keizer Karel juist weer één van zijn verschrikkelijke jichtaanvallen had. De gewrichten van zijn vingers zagen er uit als knopen en hij strompelde als een oude man. Nachten aaneen was hij slapeloos van de pijn en hij zag grauw van ellende. In deze stemming viel enige soepelheid in het optreden tegen de gehate ketters niet van hem te verwachten.

De gesprekken, hoewel ze ons hart benauwden, kortten

ons de tijd. De stokkedrager was met bericht terug, eer we het verwachtten. Het bericht was blijkbaar van weinig betekenis, want ik zag, dat het briefje niet gezegeld was. „Geen bezwaar!” las de provoost verwonderd. „Daar begrijp ik niets van. Ik maak u mijn verontschuldigen. Maar — eh — ik begrijp er werkelijk niets van. Ik zou u raden,” vervolgde hij zachter, „de stad maar snel te verlaten. Blijft u maar niet te dicht in de omtrek. Ik — ik begrijp dit niet.”

Snel maakte hij de was klaar en gaf moeder het verlangde zegel op de duim.

„Jij ook maar,” besloot hij.

Ik voelde me niet weinig trots en toen ik later bij de stadspoort de wacht passeerde, kon ik niet nalaten hem 't zegel triumfantelijk onder de neus te houden.

Toen we het stadhuis verlieten, had ik m'n ogen goed de kost gegeven en al gauw dezelfde onopvallende man ontdekt, die gisteren ons huis in het oog gehouden had. Hij had nu een andere man bij zich.

Ik waarschuwde moeder niet om te kijken en vertelde haar toen mijn bevindingen. We begrepen, wat er gebeurd was: men had niet geweten door welke poort we de stad zouden verlaten en men had niet bij elke poort mensen kunnen zetten om ons te volgen. Door niemand zonder waszegel te laten vertrekken had men ons genoopt naar het stadhuis te gaan en men had slechts iemand daarheen te zenden, die ons volgen kon, zodra het bericht binnenkwam, dat wij ons aan één der poorten vertoond hadden. Dat was dan blijkbaar ook gebeurd.

Het oponthoud bij de poort gaf ons gelegenheid onze vervolgers ongemerkt te bespieden. Ik prentte mij hun ge-laastrekken goed in het geheugen. De gelegenheid daar-toe was gunstig, omdat ze in een druk gesprek waren met de sergeant van een ruiterspatrouille. Toen de ruiters hun hoofden in onze richting wendden, waren moeder en ik in druk gesprek gewikkeld, schijnbaar geheel onwetend van hun aanwezigheid en belangstelling.

Buiten de poort gingen we met rustige pas, maar met een zeer onrustig hart, op weg. Moeder droeg een kleine reistas, ik een wat grotere, terwijl ik bovendien een ransel op de rug droeg. We hadden afgesproken niet om te kijken, maar toen we ongeveer een half uur gelopen hadden, viel ons dat moeilijk. De ruiterspatrouille volgde ons blijkbaar niet, althans niet op korte afstand, want we hoorden geen hoefgetrappel. Mogelijk had die patrouille alleen klaar gestaan voor het geval we een reiswagen zouden hebben genomen.

Na een drie kwartier gaans konden we het niet meer uit-houden. Stel je voor, dacht ik een ogenblik, dat wij hier in grote spanning en angst liepen en niemand ons volgde! „Ik doe 't,” besloot ik.

Moeder vond het goed.

Uit de zak van mijn wambuis haalde ik voorzichtig een klein metalen spiegeltje te voorschijn. Het was veel moeilijker dan ik in mijn onnozelheid gedacht had. Maar na lang en voorzichtig proberen lukte het me toch zonder omkijken een gedeelte van de weg achter ons in de kleine spiegel af te kijken. Ik zag slechts een glimp van twee personen, maar dat moest voldoende zijn. Als ze iets van

het spiegeltje zouden zien, was het spel verloren.
Angstig gespannen vervolgden we onze weg.

Ruim twee uren zullen we gelopen hebben, toen we ons doel naderden. Rijsel was nog ver, maar we moesten onze vervolgers zo spoedig mogelijk zien kwijt te raken en hier lag één der kansen, die ik zorgvuldig overwogen had.

We kwamen door een kleine buurtschap, Ere geheten, bestaande uit een aantal boerderijtjes, op schrale gronden, die men temidden der bossen ontgonnen had. Op één dezer hoeven, „d' Eenhoorn”, woonde iemand, die ons geloof was toegedaan. 't Was wel de grootste hoeve van de buurtschap. Terzij stond een grote schuur, waarheen ik vader voor een geheime prediking wel eens had begeleid. Zoals vader me geleerd had te doen om het gevaar dezer heimelijke samenkomsten zoveel mogelijk te beperken, had ik toen de omgeving goed in me opgenomen. We hadden de schuur na afloop der prediking aan de achterzijde moeten verlaten. Zo wist ik, dat aan die zijde van het huis een vrij grote moestuin grensde, waardoor een smal pad naar het bos leidde. Zoals in deze dunbevolkte streken wel meer gebeurt, was de boer van „d' Eenhoorn” tevens herbergier. Er was een kleine gelagkamer in de boerderij, die misschien wel eens dagenlang geen gasten zag.

Zoals we hadden afgesproken, deden we net of we de herberg — kenbaar aan een gesmeed ijzeren uithangbord — pas op het laatst ontdekten. We stonden even stil, alsof we overlegden. De deuren van de schuur naast het huis stonden open en de jonge boer met zijn vrouw waren bezig met een wagen. IJverig als boeren zijn, zoeken ze

in de winter het werk, waaraan ze in de zomer niet toekomen. Een wiel was van de wagen en de boer was met zwarte, vette handen aan de reparatie bezig. De boerin hanteerde zowaar de verfkwast over het achterschot.

Op deze stille weg waren we natuurlijk dadelijk opgemerkt en de mensen groetten vriendelijk.

„Ge hebt een goed glas voor ons te drinken?” vroeg moeder.

De boerin legde de kwast neer en veegde haar handen af.

„Als ge even wilt omlopen,” noodde ze.

Zoals ik gedacht en gehoopt had, herkende de boer mij niet. Dat was ook maar het beste. Men moet in deze troebele tijden liever niet te veel weten en wat wij van plan waren te doen, zou hem in gevaar kunnen brengen. 't Was voor hem het beste, dat hij bij een verhoor zou kunnen verklaren ons niet te kennen.

In de kleine gelagkamer draaide ik wat heen en weer, deed toen mijn ransel af, die ik op de vensterbank zette. Daarna nam ik bij moeder plaats, midden in de gelagkamer, zodat men ons buiten niet zou kunnen zien. M'n ransel, die geheel leeg was, diende alleen om onze achtervolgers duidelijk te laten weten, dat we in de gelagkamer zaten.

De boerin bracht ons op moeders verzoek een karaf landwijn en sprak wat over de koude en de stilte langs de weg. Het was duidelijk te zien, dat ze eigenlijk het liefst naar haar werk terugkeerde.

Mooier konden we het niet treffen. Moeder zei vriendelijk:

„We hebben nog een hele reis voor de boeg en gij zult wel graag met uw werk in de schuur doorgaan. Ik zal u het gelag vast betalen, dan behoeft ge op ons niet te

wachten. Het is niet prettig zo midden in het werk te moeten ophouden voor een enkele reiziger."

De vriendelijke vrouw maakte zwak wat tegenwerpingen, maar verdween toch spoedig naar de schuur.

Moeder en ik aarzelden geen ogenblik. We grepen onze reistassen — de ransel lieten we natuurlijk staan — en we slopen naar de gang, waardoor de boerin was verdwenen. Behoedzaam lichtte ik de klink van de achterdeur en op onze tenen slopen we over het tuinpad. Een kip, die kakelend opstoot, deed ons heftig schrikken. Maar de schuur bleef gesloten en vlug vervolgden we onze weg. Aan het einde van de moestuin was een klein hek. Enkele passen slechts — en we stonden in het bos. We konden onze behoedzaamheid nu laten varen en snel kropen we door het kreupelhout en drongen het bos in.

Achter ons heerste de dodelijke stilte van de winter.

We hadden ons zeker een half uur kris-kras door het bos gespoed eer we even rust durfden te nemen op een gevallen boomstam.

„Veilig," zei ik, opgelucht en tevreden.

Maar moeder keek ongerust.

„Onder het lopen heb ik nagedacht," zei ze. „Ik geloof, dat we een grote fout hebben gemaakt."

„Hoe nu?" vroeg ik verbaasd. „Die twee houden de herberg in het oog. M'n ransel doet ze vermoeden, dat we uitrusten of een maaltijd gebruiken. Eer ze lont ruiken zijn wij een heel stuk verder."

„Ja," wierp moeder tegen. „Maar waar gaan we heen? Naar Rijsel. Dat weten zij ook. Wij zijn van de grote weg

afgeraakt en verspelen zo tijd. Zij kunnen straks een ruiterspatrouille waarschuwen."

„Maar die heeft toch weinig kans ons te vinden," betoogde ik. „Ruiters hoor je aankomen en wij vermijden zoveel mogelijk de grote weg."

„Je begrijpt me nog niet," hield moeder vol. „Die ruiters behoeven ons helemaal niet te volgen. Ze rijden eenvoudig snel naar Rijsel en bij onze aankomst daar pakken ze ons of hebben ze althans ons spoor weer."

't Was me, of de wereld instortte. Dat ik daar niet aan gedacht had! Natuurlijk zouden ze dat doen.

„Als we 's een wagen huurden," probeerde ik nog wanhopig. „Misschien blijven we ze dan voor. Of misschien vinden ze geen ruiterspatrouille."

Moeder glimlachte droef.

„Een wagen huren, hier? En geen ruiterspatrouille? Je weet zelf wel beter."

Moedeloos liet ik m'n hoofd in m'n handen rusten.

Hoofdstuk VIII

WEERZIEN

Nog schaam ik mij, als ik er aan denk, hoe moedeloos ik was. Tenslotte heeft moeder de beslissing genomen, omdat ik zo zwak was. Ze heeft haar best gedaan om me dat niet te laten merken, die lieve moeder. Maar nu ik er achteraf over nadenk, weet ik, dat zij — en niet ik — de oplossing vond, al trachtte ze me dat niet al te zeer te laten voelen.

„Eigenlijk behoeven we helemaal niet naar Rijsel,” begon ze.

„Hoe vinden we vader dan?” vroeg ik, weinig hoopvol.

„Ja, daar heb ik jou nu net voor nodig.”

Ik haalde alleen m'n schouders maar op.

„Kijk eens,” redeneerde ze, „je weet, dat vader alle plaatsen gaat waarschuwen, waar maître Pierre gewerkt heeft. Je weet, welke dat zijn: Doornik, Rijsel, Dowaaï, Valenciën en Atrecht. In één van die plaatsen zal vader nu zijn.”

„Zoeken naar een naald in een hooiberg,” meende ik narrig.

„De eerste twee plaatsen kunnen we buiten beschouwing

laten: Doornik hebben we juist verlaten, in Rijsel is vader begonnen, dus daar is hij stellig al klaar."

„Blijft 't nog hopeloos."

Moeder glimlachte even.

„Je bent ondankbaar. Want juist in Doornik en Rijsel zouden we het meest gevaar lopen. Maar in die andere drie plaatsen kent niemand ons en daarom zal het zoeken er voor ons minder gevaarlijk zijn."

Ik zag weer een lichtstraaltje.

„Maar als ze, nu wij ontvlucht zijn, zelf naar vader gaan zoeken, loopt hij wel heel erg gevaar: Een blinde, dat valt immers dadelijk op."

„Toch niet," zei moeder rustig. „Vader weet, dat zijn blindheid hem onmiddellijk doet herkennen en zal zich daarom wel zo weinig mogelijk bij daglicht op straat vertonen. Maar je hebt gelijk, als ze gaan zoeken vinden ze hem vroeg of laat. Maar tot nu toe is er nog weinig ernstig naar hem gezocht, omdat ze hoopten dat wij hem wel voor hen zouden vinden."

„Ja, maar nu zijn ze gewaarschuwd — en dubbel woedend."

„Natuurlijk. Ik zie de ernst van het gevaar wel. Maar als we heel snel handelen kan hij met Gods hulp ontkomen, eer ze ernstig gaan zoeken."

„Hoe dan?"

„Ja, dat zei ik je al, dat hangt van jou af. Jij bent altijd met hem mee geweest. Jij kan misschien een adres weten."

Ik schudde het hoofd.

„Ik had al m'n plannen voor Rijsel gemaakt. Dáár wist ik wel meer dan één adres. Maar in die andere plaatsen . . ."

„Kom, je kende die herberg „d' Eenhoorn" hier immers ook."

Ik dacht diep na. Plotseling dook er een naam in m'n geheugen op. Eén van de weinige. Want vader noemde altijd zo weinig mogelijk namen. Maar deze naam wist ik van maître Pierre.

„Monsieur Crespin," zei ik aarzelend.

Moeder keek me niet begrijpend aan.

„Is dat één der onzen? Hoe weet je die naam zo en waar is dat?"

„Tja," zuchtte ik. „Natuurlijk juist in de verst verwijderde plaats, in Atrecht."

„In Atrecht?" vroeg moeder verheugd. „Jongen, heerlijk. Hoe verder, hoe liever. En hoe meer uit de buurt van Rijsel, hoe beter. Als onze twee vrienden zo langzamerhand wat ongeduldig zijn geworden, eens poolshoogte zijn gaan nemen en onze vlucht ontdekt hebben, zullen de wegen naar Rijsel scherp gecontroleerd worden. Rijsel, dat is naar het Westen. Hoe meer controle daar nodig geacht wordt, hoe makkelijker de reis naar Atrecht, naar het Zuiden wordt."

„Maar het is zo ver."

„We hebben immers geld en wie belet ons, als we straks weer in de bewoonde wereld komen, een reiswagen te nemen?"

Ik zag, aangestoken door moeders voortvarendheid, de toekomst lichter worden.

„Maar laten we, voordat we ernstige fouten maken, eerst terdege overleggen. Iedere fout kan levensgevaarlijk zijn,

voor ons en voor vader. Vertel eens, weet je die mijnheer — hoe heet hij ook weer?”

„Crespin.”

„Juist. Weet je die mijnheer Crespin te wonen?”

„Zeker. Ik heb er vader eens gebracht. Hij woont in een voornaam huis, dat ik stellig gemakkelijk terug zal kunnen vinden. Hij is een bekend man, een advocaat.”

„Hoe weet je dat?”

„Niet van vader,” lachte ik. „Maar toen ik maître Pierre eens moest wegbrengen vertelde ik hem, dat ik kort te voren vader helemaal naar Atrecht had gebracht. — Ah, zei hij toen, naar onze goede Crespin zeker. U weet, hoe openhartig maître Pierre kon zijn. Heel anders dan vader.”

„Ja,” zei moeder zuchtend. „Hij is ook nog zo jong, onze moedige prediker. Nog geen dertig jaar. . . .”

We zwegen even en onze gedachten waren in Doornik, waar een verschrikkelijke dood de onzen scheen te wachten. Een dood, die vader — naar wij hoopten — nog zou kunnen ontgaan.

„Komaan,” zei moeder zacht. „Wij moeten doorvechten. — Je zou ons dus naar monsieur Crespin kunnen brengen. Het is stellig één der adressen, waar vader komt. En juist omdat Atrecht de verste stad is, waar vader moet waarschuwen, zal hij daar het laatste zijn.”

„Vader verwacht ons, naar de vaste afspraak, in Rijsel,” wierp ik nog tegen.

„Vast? Wat is in deze wereld en in deze tijd vast? Je weet, wat vader zei: We zien elkaar in Rijsel weer, zo de Here wil. Vader weet wel, dat al onze besluiten wissel-

vallig zijn. — Dus je zou monsieur Crespins huis wel weten te vinden?”

„Stellig. Ik zou het ook heerlijk vinden hem weer te ontmoeten.”

Moeder keek me wat verbaasd aan.

„Hoe zo?”

Ik vertelde haar, wat maître Pierre me indertijd had meegedeeld: dat de advocaat Crespin bezig was heimelijk alle gegevens te verzamelen over de vervolgingen in de Nederlanden, met de bedoeling die te boek te stellen, opdat later het volk der Nederlanden weten zou, hoe de waarheid, ondanks al ons lijden, voortgang heeft gehad. Maître Pierre had me verteld, hoe uiterst nauwkeurig Crespin hierbij te werk gaat: hij spreekt, als het enigszins mogelijk is, zelf met de gevangenen; hij verzamelt hun laatste brieven, spreekt met hun familieleden, reist van plaats tot plaats om zoveel mogelijk ooggetuigen te spreken of om zelf ooggetuige te kunnen zijn. Als advocaat is hij in de gelegenheid veel meer te weten te komen dan de gewone man.

Moeder bleek er niet zoveel belang in te stellen.

„’t Lijkt me een gevaarlijke bezigheid,” zei ze. „Het zal niet lang kunnen duren, of men zal argwaan tegen die monsieur Crespin gaan koesteren, tenminste als hij waarlijk één der onzen is. Dan zal hij wel wat anders te doen hebben dan te schrijven!”

Pas de avond van de volgende dag bereikte de reiswagen, die we na lang lopen bemachtigd hadden, de stad Atrecht. Na enig zoeken vonden we het huis van de advocaat

Crespin. We troffen het wel heel bijzonder: juist de vorige avond was vader door goede vrienden van Dowaaï naar Atrecht gebracht, naar het huis van Crespin. Vaders taak was afgelopen: alle plaatsen, waar maître Pierre gewerkt had, waren nu gewaarschuwd.

Wij op onze beurt vertelden onze avonturen.

Monsieur Crespin, die ons bij het weerzien enige tijd samen had gelaten, kwam onder mijn verhaal weer binnen en luisterde stil mee.

Daarna overlegden we, wat ons te doen stond. We voelden ons zoveel veiliger dan in Doornik, dat we aarzelden vaders oorspronkelijke plan, het land te verlaten, uit te voeren. Maar monsieur Crespin was zeer beslist.

„Morgen vroeg al moet ge de stad verlaten,” zei hij ernstig.

„Daarna kon het wel eens te laat zijn.”

Vader knikte stil, maar moeder zag de advocaat vragend aan.

Hij lachte fijntjes.

„Ik zou u gaarne te gast houden,” zei hij hoflijk. „Maar het kan niet. Morgen, nog vóór de noen, komen ze me arresteren.”

Ik schoot in de lach en de advocaat wendde zich tot mij.

„Je lacht, knaap? Maar het is de volle waarheid.”

„Ge láát u arresteren?” vroeg ik ongelovig.

Weer glimlachte hij.

„Dat heb ik niet gezegd. Ze komen me arresteren, zei ik. Maar dan ben ik weg, op reis naar Doornik.”

„Naar Doornik?” vroegen moeder en ik gelijktijdig.

„Naar Doornik, ja. Daar is het voor u onveilig, omdat men u daar kent. Mij kent men er niet en men zal er mij ook

niet zoeken. Bovendien" en nu sprak hij ernstig, „ik moet er zijn. Ik moet zien, of ik er iets voor maître Pierre doen kan.”

„Monsieur Crespin,” lichtte vader ons in, „weet altijd veel meer dan een ander. Hij heeft z'n inlichtingenbronnen op de meest vreemde plaatsen. Als hij zegt, dat er hier morgen arrestaties zullen worden verricht, is het zo.”

„En daarom moet gij drieën morgen zo vroeg mogelijk vertrekken. De poorten zullen morgen reeds onder extra-bewaking staan, maar men kent u nog niet. Als uw achtervolgers te weten komen, dat ge hier zijt, zal het te laat zijn.”

„En u zelf, monsieur Crespin?” kon ik niet nalaten te vragen.

„Je bedoelt, dat ik de poort niet ongehinderd uit zal komen, omdat men mij wel kent? — Inderdaad. Maar ik vertrek vannacht nog — niet door de poort.”

Zo bleven we dus bij het oorspronkelijke plan van vader, ons voorlopig in Engeland te vestigen. Koning Hendrik, die daar regeert, heeft al jaren geleden met de paus gebroken en voor ons, protestanten, is het er veilig. En die veiligheid is nodig, voor vader vooral, die door zijn blindheid zo weerloos is.

Toen we, eer we ons ter rust begaven, afscheid namen van onze gastheer, zei hij tegen me: „Zoals je me vanavond je verhaal gedaan hebt, zo gewoon, zo onopgesmukt — zou je het zo kunnen opschrijven?”

Ik begreep, dat hij aan zijn boek dacht, dat hij aan het schrijven is en waarvan maître Pierre me vertelde.

„Is dat,” vroeg ik aarzelend, „de moeite wel waard?”

Hij keek me ernstig aan.

„Ik wil een zo getrouw mogelijk verslag hebben van alles, wat er hier in deze jaren gebeurt. Ik schrijf er een boek over, niet om mensen te verheerlijken, maar om later aan het volk der Nederlanden te doen weten, hoe Gods kerk

hier onder bloed en tranen, onder vuur en vervolging gegroeid is.”

„Ik weet het,” zei ik.

„Je weet het?” vroeg hij verrast.

„Van maître Pierre,” verklaarde ik. „Monsieur Crespin, ik zal mijn best doen het hele verhaal zo eenvoudig mogelijk voor u op te schrijven, als we ginds in Engeland zijn.

Vader kan me helpen. Hij kan zo goed vertellen en hij zal me zeggen, hoe ik het doen moet.”

„Juist daarom vraag ik het je. Veel, van wat je vanavond vertelde, heeft voor mijn boek weinig waarde. Maar je vader weet veel, wat voor mijn beschrijving wel van belang kan zijn. Gebruik in je verhaal alleen nooit de juiste namen. De vijand slaapt niet. Je verhaal zou in verkeerde handen kunnen vallen en je zou ongewild mensen verraden. Welnu, m'n jongen, draag zorg voor je vader. De weg naar Engeland is veilig. God brenge jullie daar. Misschien, tot je in beter tijden naar deze Nederlanden terug kunt keren. A Dieu.”

SLOT

London, de 16e van Grasmaand
Anno Domini MDXLV

Monsieur Crespin,

Nu één der broeders van hier naar de Nederlanden terugkeert, zend ik u door zijn vertrouwde hand het verhaal, dat ik voor u op schrift zou stellen.

Ik heb mij alles nog weer eens ingedacht. Toen ik daarmee bezig was, ging alles weer voor me leven. Zó heb ik het ook opgeschreven, net alsof ik het die dagen weer beleefd had. Misschien is het daardoor een wat vreemd verhaal geworden — maar leven we niet in een vreemde tijd? Bovendien: u zult zelf uit mijn verhaal wel weten te halen, wat u voor uw boek gebruiken kunt.

We hebben door vluchtelingen uit de Nederlanden de droevige verhalen vernomen. Weet u nog, dat u mij uit voorzorg riedt, geen namen in mijn verhaal te gebruiken? Helaas, die voorzorg is overbodig. We hebben gehoord, hoe maître Pierre Brully, na vele verhoren en weken van martelend wachten, tenslotte in onze goede stad Doornik op het marktplein levend is verbrand, Donderdag de 19e

Februari laatstleden. We hoorden ook, dat vier dagen later de goede Jacques des Tombes onthoofd werd en dat op diezelfde dag zijn vrouw levend werd begraven. Ook, dat Rolant op vreselijke wijze de dood vond en zoveel andere vrienden van mijn vader.

Vader laat u zeggen, dat hij ook uit Rijsel, Valenciën en Atrecht vele doodsberichten heeft ontvangen. Alleen uit Dowaaï hoorden we hier nog niets.

Vader schijnt in drie maanden tien jaar ouder te zijn geworden. Zijn haar is geheel grijs geworden. Moeder en ik hebben getracht hem te troosten door te zeggen, dat door zijn waarschuwingen tientallen levens gered zijn van broeders, die konden vluchten. Dan zucht hij alleen en zegt: Maar te veel zijn er nog gevallen, te veel. —

We hebben ook gehoord, dat u, monsieur Crespin, gezocht wordt en nu door de Nederlanden zwerft. Ook, dat de prediking toch doorgaat, dat anderen de plaats van maître Pierre innemen. Ons hart is heel bang om u.

U merkt wel, dat we erg kleingelovig zijn. Maar alles is ook zo moeilijk te begrijpen. Hoe moet het aflopen met u, met de broeders, met de Nederlanden? Ik kan alleen maar wensen: God zij met ons.

Uw Jehan Cardon.

I N H O U D

	Blz.
I. In het verlaten tuinhuis	9
II. Bij de stadsmuur	20
III. Nachtelijke beraadslaging	28
IV. Dreiging	39
V. Een moeilijke beslissing	50 .
VI. In de klem	60
VII. Een misrekening	69
VIII. Weerzien	80
Slot	89